

Pp. 33.
100

PALESTRA

Oratorij sacro, arte Divini verbi tractandi

INSTRUCTA

Anno Oratorij in terra verbi

1726

In sacras exedras gradu parantibus

ERECTA

Casimiri
Baryczewski

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

Kodak Color Control Patches

© Kodak, 2007 TM: Kodak

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
1 2 3 4 5 6 7 8
dm

inches

cm

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

Kodak Color Control Patches

© Kodak, 2007 TM: Kodak

Blue

Cyan

Green

Yellow

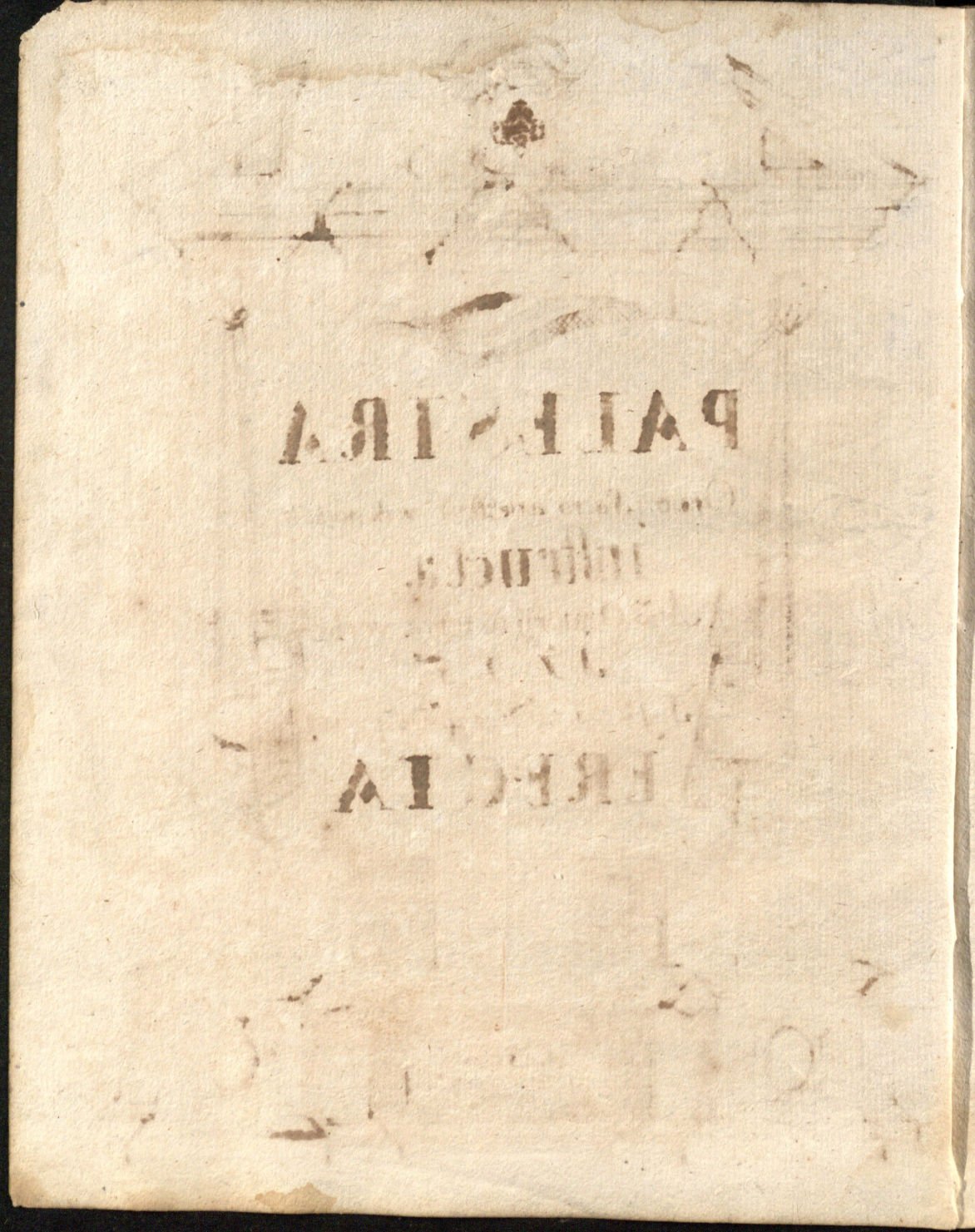
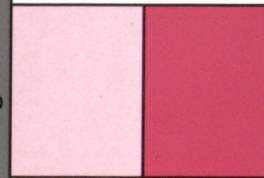
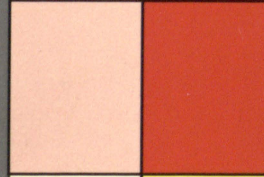
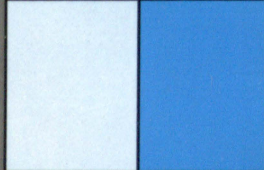
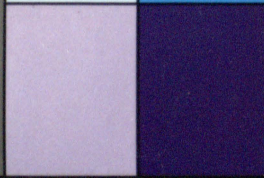
Red

Magenta

White

3/Color

Black

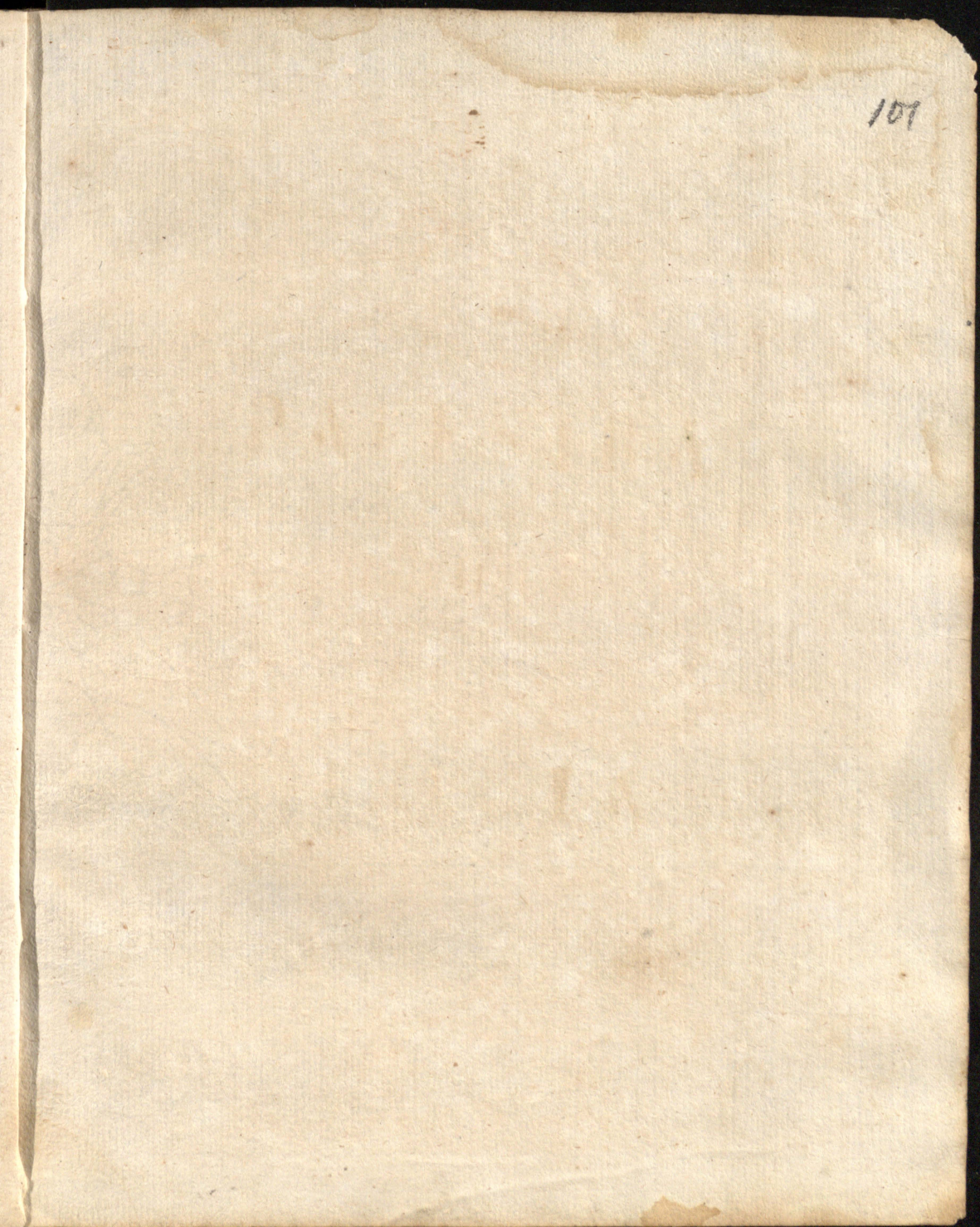
Inches 1 2 3 4 5 6 7 8
cm 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

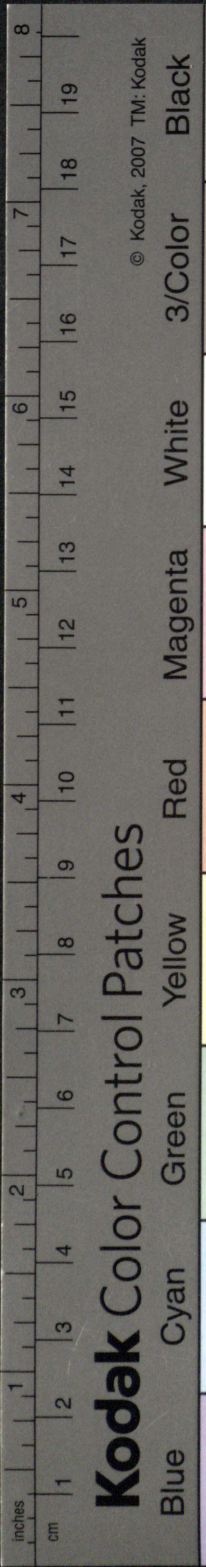
Kodak Color Control Patches

© Kodak, 2007 TM: Kodak

101

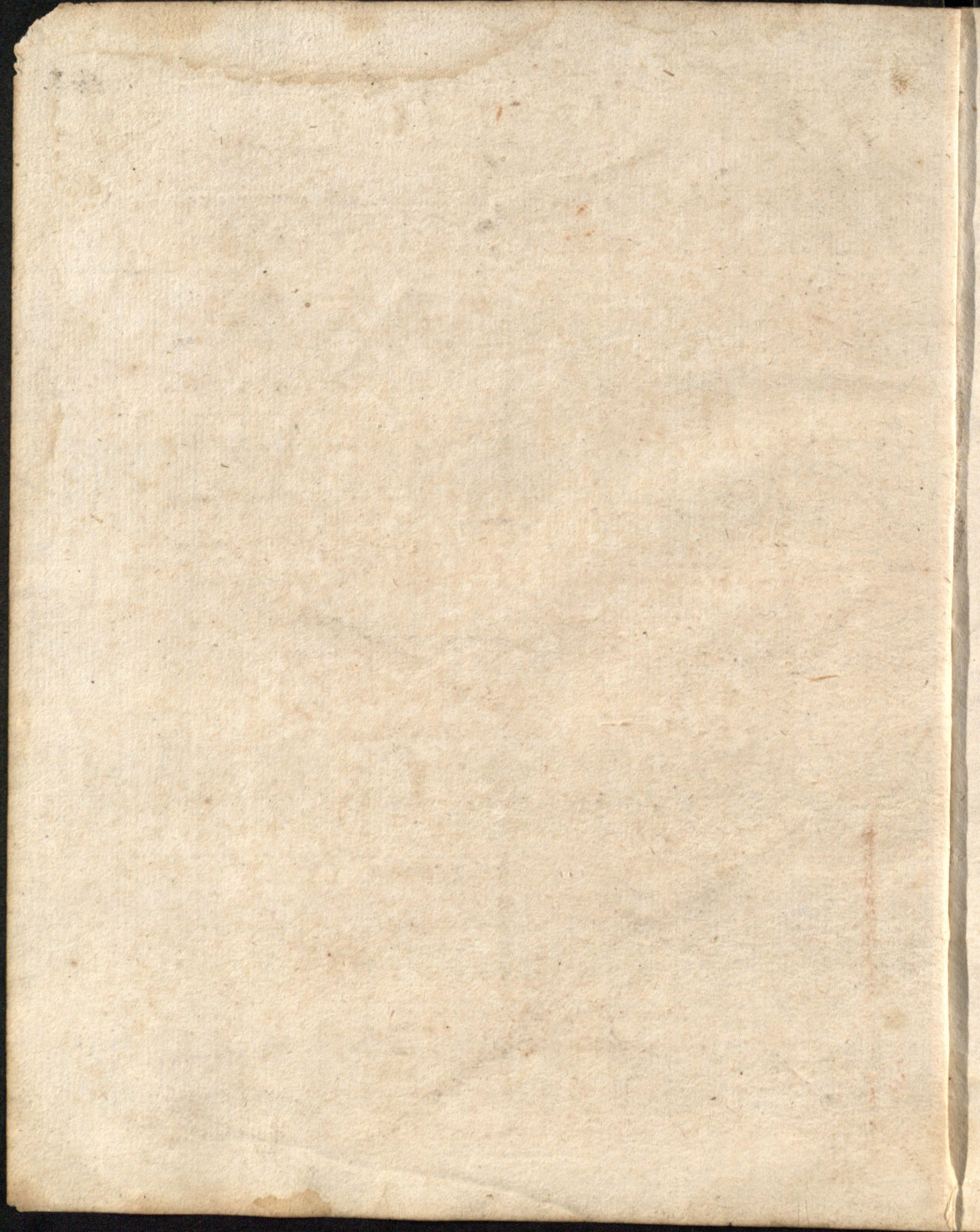

Kodak Color Control Patches

© Kodak, 2007 TM: Kodak

Blue	Cyan	Green	Yellow	Red	Magenta	White	3/Color	Black
[Patch]	[Patch]	[Patch]	[Patch]	[Patch]	[Patch]	[Patch]	[Patch]	[Patch]
[Patch]	[Patch]	[Patch]	[Patch]	[Patch]	[Patch]	[Patch]	[Patch]	[Patch]

ALLOCUŦIO

102

Palastram sacro Oratori excitamus: quod in sacras exedras proficere
illitantum incipsum sit, cui scientia tractanda divinioris literae, gradum
fuit. Magistrum Populi Ecclesiae fecit; di non sola ratione agendi; dicen-
do etiam excellat, ut bonae vitae, congruat sermo bonus: et quasi gemina manu,
credendum sub instructioni auditorem, trahat in virtutem. Officium est, quodammodo
Deus homo exereuit: ecclesiae dignitate excelsus, sermo excellentissimus: sanctus: i-
pud Divini uestri consecratus. Vicarios sancti Oratoris agunt sacri Prome-
tae et linguae sunt Numina: quas scientia polire oportet habent, qui se huic accingant
muneri, ne limatissimi sermonis Divini splendoris deficiant dicendi imperi-
tia. Doctorem agit Ecclesiae, quae rudis, quae cultiora homi-
num: illos ignorantia instigat, ut sciant salutis vitam:
hos ut magistrum noverint, dicant vero doctentio-
rum, et acutiores ad virtutes quodrendas stimula.
Illi ego compendiosam palastram erigo: in hanc
nominum semitam in exedras laudabiliter
ad eundem aperio: fiet ut sedula diligentia
exponendo artificio data, sacra Oratore
formet: Doctorem in cuspide, in ver-
bo apostolum, Principem in animis
audientium, et dignam Divino
sermone linguam.

Palastrae Dispositio.

In duas partes dividemus palastram: ex his pars una tractabit, de inventionem
sacro Oratori necessaria, et de dispositione; nimirum partibus orationis sacrae,
tum de modis diversis coniunctionum. Altera tractabit de artificio exortationum.

quæ n̄ infrequentes ſtingunt, ſunt de Paſſione Xri: de Ss. Patrocinio,
quorum laudes in præſcriptionibꝫ adferunt ꝑꝑ.

Pars Ima

De inventione materiæ conuiciorum.

Hic unqꝫ Oratoris labore, invenire materiã, qm̄ ſup oratione tractaturqꝫ eſt,
ppositionem, argumenta, tam intellectum, quàm voluntatem moventia. Niſi
hanc artem inveniendi, bene noverit orator, unum in exedras gradum ne ſiet. Qua-
re uno de quæſtione tractandum eſt nobis, deinde de argumentis. Sit ergo.

§ IImus

De quæſtione Conuicioris.

1° qm̄ quid eſt quæſtio? R^o eſt ppoſitio in qua de re aliqua quæritur; ſit n̄ vera, an falſa, bona
an mala, utilis andamnosa ꝑꝫ Vg. An vitia in tenerioribꝫ annis eradicanda ab
initio. eſt quæſtio, qd̄ in illa quæritur de re, nempe: de vitijs eradicandis Iuvenum.

2° quid duplex eſt quæſtio? R^o eam eſt duplem, aliam quæ theſis dicitur, ſeu univerſalis;
aliam, quæ dicitur hypotheſis ſeu particularis. Porro theſis eſt ppoſitio, per quam
quæritur de aliqua re in univerſali Vg. An peccatum ſit animæ venenũ. Ubi de
peccato in comuni quæritur, ſit nocivum animæ.

Hypotheſis verò eſt ppoſitio, in qua quæritur de re certa, et determinatã. Vg. An ebrietas
ſit foris peccatorum. Ubi quæritur, jam de certo, et determinato peccato.

Adhuc alia eſt quæſtio ſpeculativa, ſive cognitionis; alia practica, ſive actionis; ſpe-
culativa

culativa et ppositio in qua de aliqua re quæritur, quod fieri non potest, id tantum
de illa intellectu discutere potest, et rationari, ut ad fidem impellat intellectum.

Ut v.g. An Christus habeat duas naturas, humanam, et divinam, an sub
specie panis, sit Christus totus. & & &

Propositio practica illa est, in qua quæritur de re tali quod fieri potest ab homine.

An fides vera sit sanguine defendenda: an mendacium etiam levissimum sit vitium?

2° q^o unde orator, ac et quæstiones dictas debet erueret? pperuendas esse ordinariæ
ex aliquo textu s. evangelij, in diem illud incidentis, et funebrem orationem dicit
ex aliquo textu s. scripturæ. Item si in laudem personæ format coniciones,
ut in ingressu Presulis ad Ecclesiam, accipiet textus laurum, si voluerit.

2° q^o quomodo quæritio hæc eruenda est, ex themate accepto? R^o Themata seu tex-
ta lauræ scripturæ, alij sunt clari et aperti, virtutem aliquam docentes,
et fugiendum vitium, alij sunt aut symbolici, aut innuentes aliquid ditione
aliqua in ordine ad suadendam virtutem aliquam aut vitium fugiendum. Si tex-
ta sunt aperti, et clari: ut v. ille. Et esse misericordes, sicut et Pater vester, mi-
sericors est; facile intelligitur, de qua virtute debeat formari quæritio: nempe
de misericordia: format. v.g. An misericordia similes nos deo Patri faciat. U
An misericordia sit divinam quoddam opus est. Si vero textus symbolici, hoc est
sub aliqua simili radine, proponens vitium aliquod, aut virtutem inquirat Ora-
tor, quidnam voluerit Deo hac imagine exprimere: et ex re significata, for-
met quæritioem. v.g. Plus granus frumenti cadens in terram mortuum

fuertis

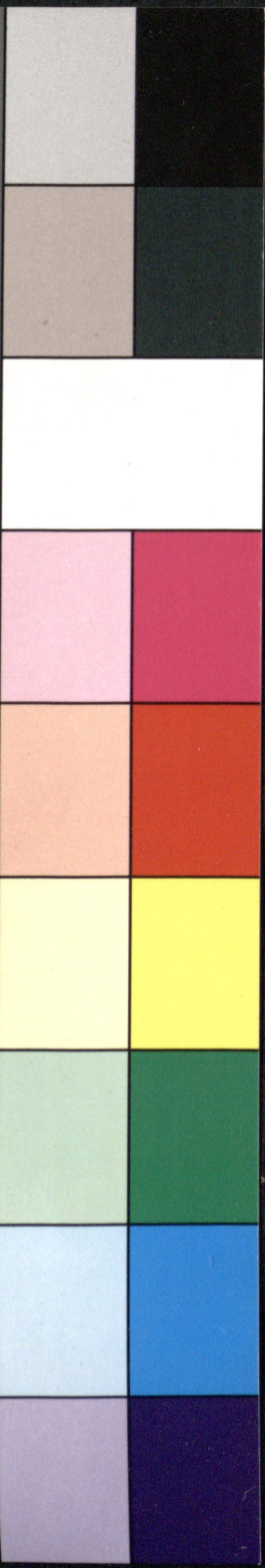

inches
cm
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 8

Kodak Color Control Patches

© Kodak, 2007 TM: Kodak

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

#

fuerit, ipsum solum manet: et textus sacre scripturae, sub similitudine semi-
 nati grani patientiam commendans hominibus: ex hac ergo re significata, quo-
 rum ab ito Orator quaestiones de patientia dicens: An patientia sit fructuosa
homini u ene patientia damnosa homini christiano? etc. Si vero textus scri-
 pturae sit indifferens ad vitium carpendum, indifferens, u. virtutes laudan-
 dam, aut doctrinam aliquam explicandam: Orator sacre, attendat ad circun-
 stantiam diei, in qua concionaturus est, ex illoque textu per explicationes u. p-
 prias illius, u. alicuius v. Doctoris, aut Commentarii, convenientem diei illi
 et temporis suat quaestiones. Vg. In die Bauhi concionaturus, ausi peret
 textus s. Evangelij sed egrediebatur, et clamabat. Hic textus nulla virtute lau-
 dat, nullum vitium damnat, sed indifferens, ad quaestiones formandas. Ex hoc er-
 go textu conciones formaturus, videat diei circumstantias, quae eius insipientiam homi-
 num, licentiamque, visa diebus Bauhi: tum se reflectat ad verba accepti textus,
 qualiter illi se esse possint, ad damnandam insipientiam. Vg. sed egrediebatur: haec verba
 possunt conscientiam, iam criminibus excecata, significare criminibus aggrava-
 tam, impotentem se loco movere, et ad idos clamores aptam; qui clamor ex
angustia animi oritur, formareque quaestiones: an expediat homini christiano
habere silentiam clamantem, et rearguentem peccatorem. u quidnam lu-
cri habet insolens, ex conscientia criminibus aggravata. Tali modo procedat in alijs textibus.
 Nota, quod quaestio quae magis fuerit insperata, et aliquam admirationem
 auditori,

Auditori adferens, ei attentorem faciet auditore. In delectu vero quæ-
 sitionem, iudicium suum consulit, quid auditor, quid locus, quid tempus postulet
 dicendæ materiæ. Item ne in una materia dicens, omnia dicat quæcumq;
 huic materiæ accommodari possint, debent enim, et alteri servare tempori
 quod aliquid poterit hanc materiæ obtrudere.

¶ 1° quare orator sicut quæstiones has sibi parare? R^o quia materiæ
 de qua dicitur, debet sibi sibi cogitare: ita sicut is qui vult domum extruere,
 sibi ad hanc extruendam sibi ligna, et lateres, et cementum colligit. Deinde,
 ut ex quæstione inventa formet coniunctionis totius propositionem.

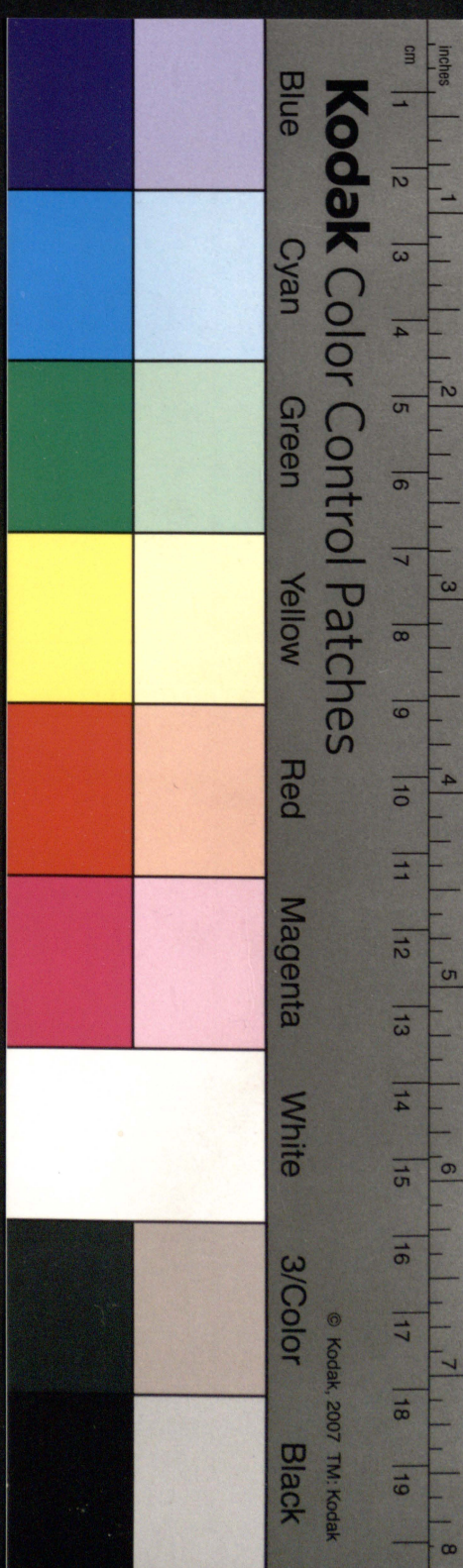
¶ 2° ubi nam tractanda hæc quæstio oratori? et an omnino tractanda? R^o n^o esse
 omnino tractandam, in parte coniunctionis, sed satis oratori, si eam mente tenens,
 eam formet propositionem. Vbi tractare voluerit, eam tractet in exordio, tanquam in
 capite orationis futuræ.

De Inventione

De inventione argumentorum ex locis intrinsicis.

Argumentorum locos, fuse explicat S^o Aris: et nos anno superiore fusius ete-
 nucleatim explicuimus in præceptis: docuimusq; quomodo argumenta ex eis eru-
 enda sint. Idq; tam ex locis intrinsicis, quam ex locis extrinsecis. Quantum
 tamen ad oratorem solum adinet, aliquid inveniendum facultatis causa: nisi
 sua explanatione ipsorum locos, toties et toties repetita. Idem argumenta inveniendos ante explicabimus. Itaq;

¶ 1° quomodo orator sicut a definitione argumentum accipere potest? R^o videtur or-
 ator in sua propositione nisi illam, quæ illi probare incumbit, det definitionem,

H

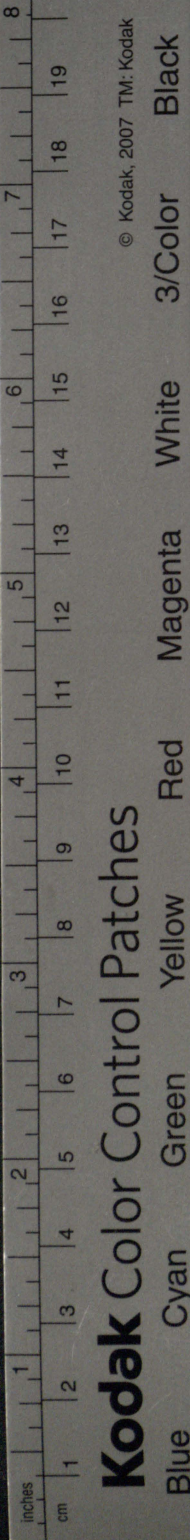
sive explicationem essentia illiq; eamq; u dialecticam, quod fit p gēg proximum,
et differentiam ultimam: u Rhetoricam, quod fit ad similitudinem Dialecticā; id
et perfecta u p causas u metaphoras u alijs modis Uq; sit yppositio: Pietas
est curanda homini Christiano. In hac yppositione definire potes, tu pietatem, tu
Christianū homines. Pietatem si defines p argumētum: qd haec est alimentū
vitae Christiani: illud curare debet Christianus. Et haec definitiones disponeres in
argumentatione Uq; talis: qd est alimentū vitae Christiani; illud curare debet
Christianus: rationes majoris daret; qd sicut alimenta vitam nutriunt ter-
restrem, et curant; ita id, qd alit vitam Christianam curandum est. Pietas est
alimentum vitae Christiani: ratione minoris: qd sine hac anima Christiana
mortua est; ergo pietas curanda est in homine Christiano. Defines etiam
homines Christiani sic Uq; Christianus est viva imago Christi adderes conclusiones
ergo illi pietas est curanda. Haberesq; enthimema ex argumento factum.
In hac materia, illae sunt optimae definitiones quae formantur in fundamento
sacrae scripturae, ex hac enim statim habebit Orator laeae confirmatione ar-
gumentum. Sunt et illae bonae, quae ex laetis Patribus accipiuntur de eandem rationem.
¶ 2do quomodo argumentum à notatione sumendum? Respondet orator in sua yppositione
dictionem, u in subiecto, u in p'dicato Principales illarūq; faciat
etimologias; seu explicationes, explicationes in g'ro, seu p' derivationes, ut est
nomen Virago, à viro. seu p' expositionem dictionis, in hebreo idiomate, aut
Greculo aliud

Græco aliud significantem: ut e[st] nomen Jacobus expositum: Per subplantor:
 et alia nomina, ad finem Bibliorum ultimæ editionis posita: illarum explicatio-
 nem de p[ro]posito: U[bi] sit p[ro]positio. Innocentia semper à malis in pugna:
 quæ res quare hoc? au[tem] peres ergo nomen innocentia in etimologia: q[uo]d
 habet in se dictionem, nocentia: cui addita p[ro]positione in dicesis; q[uia] in-
 nocentia semper in nocentia: hoc e[st] sua bonitate nocens malis, arguens
 illorum insolentias. Tum formares argumentum: q[uo]d nocet id in pugna à
malo: id innocencia nocet malo, q[uia] in suo nomine nocentia in malo inclu-
dit, ergo in pugna à malo.

2° q[uo]d à conjugatis quomodo argumentum erigit? q[uo]d dictionem seu dicitur, seu
subjecti p[ro]positionis, ducat orator in aliam partem orationis, ut ex verbo for-
mando nomen, et adverbium, ut e[st] contra; dummodi apte et habebit rati-
ones p[ro]positionis sive argumenti ut, sit p[ro]positio humiliter agere, et laudabile:
 facit adverbium humiliter nomen, et dicitur: q[uia] humilitas e[st] virtus laudabilis: habebit
 argumentum. Dispone in enthimema U[bi] Humilitas e[st] virtus laudabilis e[st]
humiliter agere et laudabile. Talis et illa e[st] argumentatio: Peccatum e[st] res
honestas, ergo nec peccare e[st] honestum.

3° quomodo argumentum erucendum e[st] ex partium distributione? q[uo]d videat Or-
ator in sua p[ro]positione dictionem totum aliquod significantem, tum illig par-
tes sive essentielles, sive integrantes enumeret, habebitq[ue] argumentum ut
sit p[ro]positio Peccatum e[st] fugiendum in hac p[ro]positione dicitur peccatum e[st]
totum: partes illi enumeret, nempe: ebrietatem, rapinam, luxuriamq[ue]. Dicitur

Kodak Color Control Patches

© Kodak, 2007 TM: Kodak

ff

ga ebrietas, rapina, luxuria esugienda, ergo peccatum est fugiendum.

2° 5to quomodo à genere argumentum sumit? R^o videat p^o positionem suam Orator et in illa dictionem particularem, tum quærat, sub quo nomine universalis continetur sive quod nomen universale seu genericum, proximas de particulari dici potest, illudq; det p^o argumento, addito p^o dicato p^o positionis u^o subiecto p^o existentia rei u^o sit p^opositio. Pietas homini Christiano curanda: dictio pietas continetur sub generico nomine virtus, cum ipsa significet rem particularem, diciturq;: ga virtus homini Christiano curanda: ducatur in argumentationem u^o virtus est homini Christiano curanda, p^o pietas est virtus, ergo pietas homini Christiano curanda.

2° 6to quomodo à forma seu specie argumentum sumit? R^o videat in sua p^opositione Orator dictionem sive in subiecto, sive in p^odicato positam quæ si est generica, seu universalis videat de quibus particularibus seu singularibus dicatur, unamq; ex p^opositione det, addito p^odicato p^o positionis, u^o subiecto. u^o sit p^opositio. Virtus homini Christiano curanda. In hac p^opositione dictio virtus est universalis, quærat de quibus rebus dicitur, inveniet, qd de pietate, iustitia, et patientia dicitur qd. Tum formet argumentationem: ga iustitia patientia qd curanda est homini Christiano, ergo virtus curanda est homini Christiano.

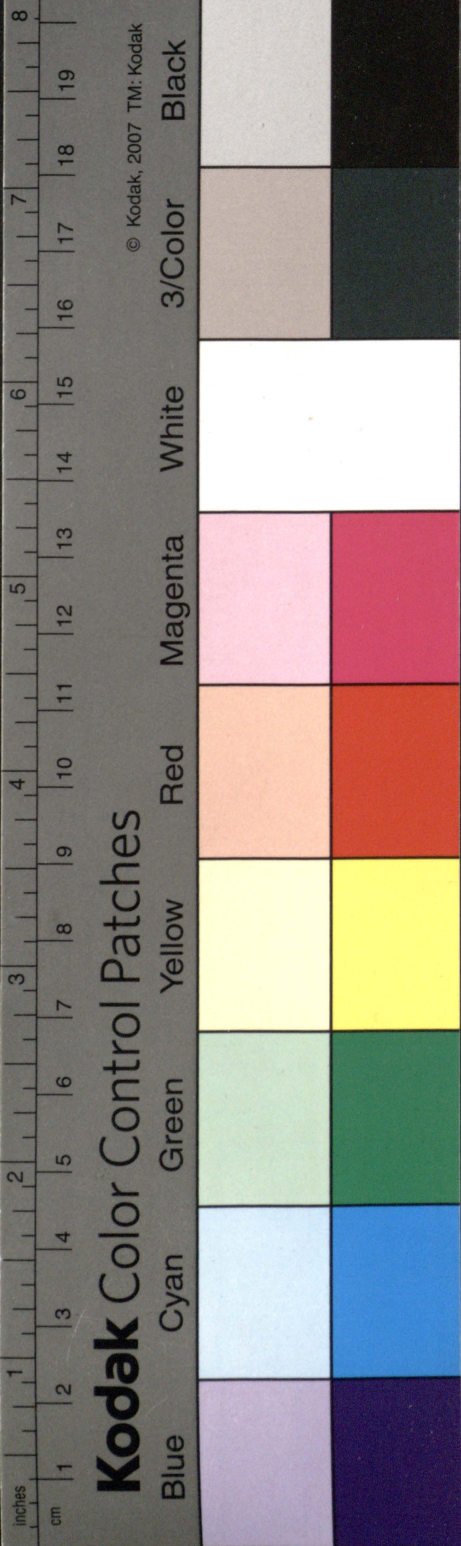
2° 7mo quomodo argumentum formari potest à causis? R^o videat Orator rei in p^opositione expressam causas, seu materiales, seu formales, seu finales seu efficientem, u^o omnes simul: illarq; det p^o argumento. u^o sit p^opositio vita humana, sepe re sub miseris. Materiam, seu causam materiale[m] habet hominis: Argilla, ex qua formatur.

ex qua formatq; et homo: formabitq; ex hac argumentum: qa ex fragi-
litate compaetq; homo. Formam item videat extrinsecam hominis, nempe:
 ipsam speciem, seu compositionem vultu, dicatq; qa ipsa vultus nostrae spo-
litio, subjecta mutabilitati, nunc pallorem, nunc livorem contrahit. Item
 videat finem humanae vitæ, mortem nimirum, dicatq; qa ad ultimam
corruptionem mortis tendit, p inde firma et stabilis repen' pot. Et hæc ar-
 gumenta deinde disponat in argumentationem.

¶ 8vo quomodo argumentum formari potest ab effectis. ¶ videat orator p-
 positionis sensum et dictionem, quæ causam aliquam significat, deinde illiq;
 quadrat effectus, quos inventos, p argumento ponat. Vg. sit ppositio Christianus
debet sancta vita vivere. quadrat s: vitæ effectus, habebit amicitiam Dei,
consuetudinem tranquillitatem, s: mortem, et celum plium. dicatq; qa s: vita
confert Christiano Dei amicitiam, conscientiam, tranquillam, s: mortem, et
gloriam caelestem. Tum formet rationationes Vg. qd amicitiam dei
 confert, conscientiam, tranquillam, s: mortem, id est curandum Christiano homini
 id s: vita id confert ergo vita s: curanda est homini.

¶ 9° quomodo argumentum formari potest ex antecedentibus. ¶ videat orator p-
 positionem, illiusq; rei res antecedentes, quas omnino et necessario sequuntur res
 consequentes positæ in ppositione Vg. sit ppositio: plenam vitam esse in manu ho-
minis. quadrat orator antecedentia: plenam vitam, ut sunt: impenitentia
finalis, neglectus emendationis vitæ ante mortem, dicatq; qa impenitentiam vitæ

4

re et negligentiam emendationis vitæ, et in manu nostra. Insuper d'clusionē:
ergo p'nam æternam vitare et in manu nostra.

¶ 2° modo quomodo argumentum à consequentijs formari potest? R' videat rei in p'po-
sitione contentæ res, consequentes, illaq; ponat p' argumento. Vg. si sit p'positio: extre-
ma miseria hominis et damnatio æterna: quod res consequentes damnationi
ætend ut sunt: ignis æternus, irrequieta afflictio, continua c' d' demonib; habita-
tio æterna et damnationem sequunt; ergo extrema miseria, et damnatio æterna hominij.

¶ 3° modo quomodo sumendum argumentum à simili et dissimilib;? R' p'positionis sen-
sum Orator bene expendat, ut rem de qua aliquid p'positio denunciatur: tum quel-
rat rem aliquo similem in reb; quæ sunt in mundo, eamq; d' p' argumento ligat
p'positio: occasio peccati hominem in peccatū deducit: quod res simile rei expresse
in p'positione habetur: sicut si igni admoveas olla cum aqua frigida mox illa
fervebit et bulliet, sic si homo occasione peccandi se admoveat, fervebit peccatū.
Et dissimilib; vero eandem p'positionem tali argumento p'bare: Occasio virtutij
hominem ad virtutem inducit, ergo etiam peccati occasio, hominem ad peccatū inducit.

¶ 4° modo quomodo argumentum desumitur ex comparatione? R' videat Orator suam p'positi-
onem illamq; intelligat, tum quæ sit in exemplis factum aliquid simile, illudq; in ar-
gumentum adferat Vg. si sit p'positio: Rex homines p' patientiam exercet ut coronet:
accipere argumentum à majorum comparatione ead' q' quem Pater d' reij dedit
passione dicere: si Rex Pater filium patientia ad coronam suam deducit, tanto magis nos homines
miseri n' aliter q' p' patientiam deducet. Pariter p'cedes in comparatione majori minori p'paratū.

¶ 5° modo quomodo argumentum sumendum à contrarijs? R' videat Orator suam p'positionem
dictionis in p'po-

#

dictioniq; in propositione contenta, contrariam inveniat, et formet, scilicet oppositio
cum illa, sub propositione. Ug sit propositio hęc: qui vis christum peccatum fugere debet.
invenires subiecto propositionis contrariam dictionem, nempe virtutem; dicensq;
q; qui vis christum virtutem sequi debet et tum inferres propositionis: ergo qui vis
christum fugere peccatum debet. Tali modo procedes etiam in alijs speciebus contrariarum.

Propterea quomodo argumentum sumet Orator a repugnantibus? Per propositiones sub Orator
videat, inveniatq; res dictioni principali contenta in propositione, res in quibus illa, quod di-
ci de illa non possunt, neq; ullomodo illi servire. seu inveniat alterius rei effectus, illosq;
ponat per argumentum alienius contrarij. Ug sit propositio: Nemo amicus melior homi-
ni, quam Deus inveniat contrariam dictionem amico, nimirum inimicum; tum quod
res effectus inimici, qui sunt: affligere, damnificare, mala optare q; sum dicens q; q;
Deus non affligit innocentem, non damna infert, non mala optat q; ergo nemo amicus melior deo.

Propterea quomodo argumentum formandum e' ab adjunctis? Per propositiones
suam Orator videat, dictionemq; illam de qua propositio aliquid enun-
ciat; deinde circumstantias quod sunt illi rei, hic et nunc servien-
tes, illasq; in argumento ponat: sic ug hęc propositio. Iudicium
Dei extremum, timendum e' cunctis: quod sunt circumstantias ja-
dicij extremi Orator, ut sunt: manifestatio peccatorum occultif-
simorum, ira Dei, judicandorum varietas, mundi conflagratio q;
hęcq; per argumentum ponat dicendo: in illo iudicio manifesta-
buntur peccata, iratus Deus videbit, mundi ruina videbit, judican-
dorum forma diversa, ergo iudicium Dei timendum cunctis
Nota hic argumenta optima esse, ex dictis locis eruta, si ea ac-

cupias ex sacra scriptura u si saltem fundamentum aliquod ac-
 cipias ex eadem scriptura, ad argumentum tale formatum. u si
 ex s. Patribus, ut ex s. Chrysostomo, Augustino, Hieronimo ceterisque a-
 lijs illorum dogmata de promissis faude ad locos Rhetoricos deducen-
 da. Haec enim et auctoritatem faciunt maiorem, et auctoritati et
 fidem maiorem dictioni, et Oratori.

§ 3^{tius}

De inventione argumentorum ex locis extrinsecis.

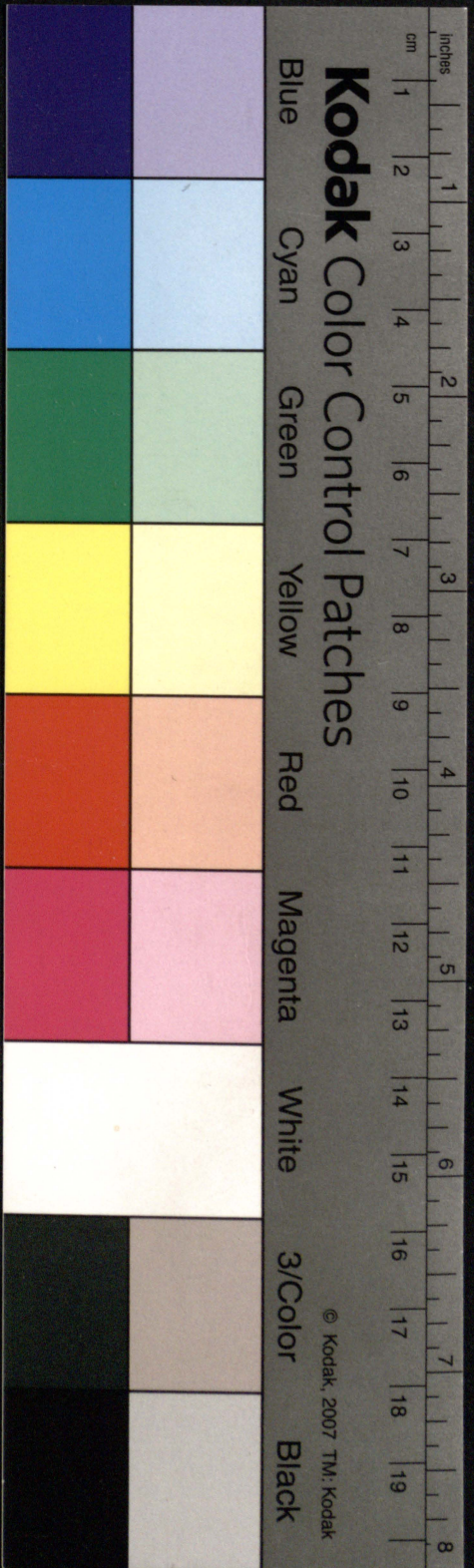
Quamvis loci extrinseci intermentis, iurjurandum et testes fabulas
 dividant: tamen non ex omnibus his argumenta sumenda sunt Ora-
 tori sacro, ut pote non spectantibus ad hoc forum, solum ergo testes, seu
 auctoritas dicentium, et exempla, huc argumenta dare possunt. Quare.
 Quomodo argumentum formandum sit ex testibus, seu auctoritate. u
 auctoritatem esse duplicem, aliam Divinam, aliam Humanam.
Divina auctoritas est, cum scriptura sacra adducitur ad confirmandas
 propositiones. Humana est, cum aliqua sententia, aut doctrina
 ex s. Patribus, aut etiam ex alijs viris doctis commemoratur in confir-
 mationem veritatis. Ex divina ergo auctoritate formatum argumen-
 tum si ubi propositionem suam videat Orator, deinde ad argumen-
 tum formandum quodrat in sacra scriptura, similis alium versum, u
 talem ex quo possit inferri sua oppositio. Sit oppositio: qui cum illa
 patitur, cum illa preliminaribus. Ad confirmandam hanc propositionem
 accipietur.

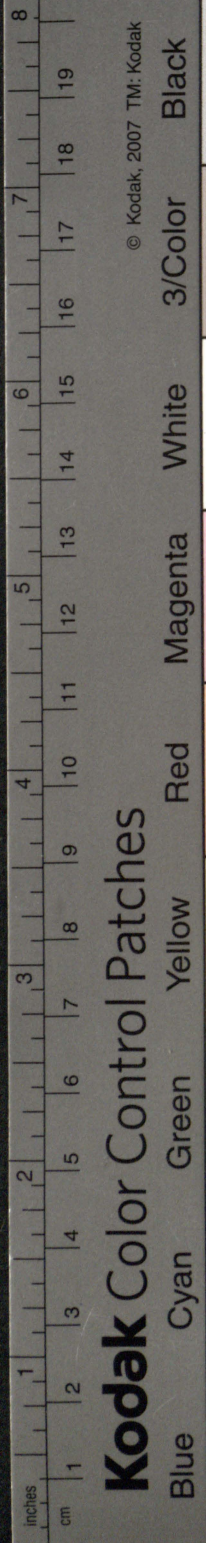
accipiet s: Pauli textam dicentis: Si socij Passionum estis, eritis et resurrectionis: addet argumento conclusionem. ergo qui cum Xto patit, cum Xto pndmiabit Eodem modo sum et argumentum ex s: Ambrosio, si in eandem propositionem textum eiq: citaverit, quid dicit: qui enim sunt socij contumelid Xti, debent et participes esse letid. Nota ejusmodi argumenta, si plausible habere volueris, eligi debere ex scriptura sacra, non obvios citando textq: aut nimis claros, et apertos.

Id selectiones; ex quibq, per aliquas rationes, propositio inferat: ita et amplificationi dabit, locus, et ingenio.

2^a Quo modo argumentum orator accipiet ab exemplo? Exempla pariter esse duplicia: alia sunt sacra accepta ex s: scriptura; alia ex historia Ecclesid, alia etiam ex profanis historicis. Ex his argumentam sic accipies, vide in utriq, historijs factum alicuius persond, tuam propositioem exprimens: illudq, in argumentum accipe v.g. Propositionem superius positam, nempe; qui cum Xto patit, cum Xto pndmiabit. probares exemplo s: Stephani Protomartyris, qui p Xti nomine lapidabatur, et vidit celos apertos, Xtumq, stantem, in illa arua. Adde res huic historid consequens. ergo qui cum Xto patit, cum Xto pndmiabit. Similem aliam historiam acciperes, de vitis sanctorum pari modo accommodares, habensq, argumentum.

Explicitatis locis argumentorum, monitum volo oratorem, ut delectum habeat, in ipsis argumentis in orationem adferendis, prudentiaq, utaq, p loci, temporis, personarumq, exigentia. Argumenta quod levia sunt, ut sunt passioes accepta ex notatione, conjugatis, interdita: solidiora vero, ut sunt a definitione, partium enumeratione, causis, effectis et alteris adhibeat: huc enim ad conversionem

920

dum intellectum, plurimum valent. At nec ex his locis ad omnem materiam argumenta sumenda sunt: relinquitur oratori, ut perigentia questionis eligat locos commodos ad orationes sumendas.

§ Artus
Oratorium

De inventione affectuum et affectibus.

Argumenta valent ad faciendam fidem: nimirum, ad inclinandum intellectum auditoris, et convincendum ad assensum oppositioni Oratoris, suadenti aliquid, ve dissuadenti, laudanti, ve vituperanti. Affectus valent ad hoc, ut inclinent voluntatem ad id amandum ve fugiendum, quod Orator vadebat. De argumentis egimus, nunc motus animorum explicabimus.

Primo affectus grauior vocat affirmatiu, alius modus appetitus concupiscibilis, aut irascibilis, ortus ex apprehensione boni, ve mali alicuius.

Primo unde orator accipere debet affectus? quod illos accipere debet ex locis tam intrinsecis, quam extrinsecis, ex quibus etiam argumenta sumunt, ostendendo ex illis rem esse dignam, ve indignam calamitosam, ve letam, tristem, miserabilem, delectabilem, formidabilem, optandam, laudandam, excellentem, utilem in uitium. Ita ex definitione Deum, pater esse ens perfectissimum orbis conditor, hominum universum, vitae et necessarium bonorum, vindicem peccatorum. Ita beatissimam ex S. Cyrillo: Preteritam orbis terrarum Margaretam, lampadem inextinguibilem, coronam virginitatis, i.e. ptrum orthodoxae fidei, templum indissolubile. Ita peccatorem in damnationem: inimicum dei, letand mancipium, sui patriciam, inferni heredem, ignis aeterni alimentum.

[Handwritten flourish]

a partibus enunt

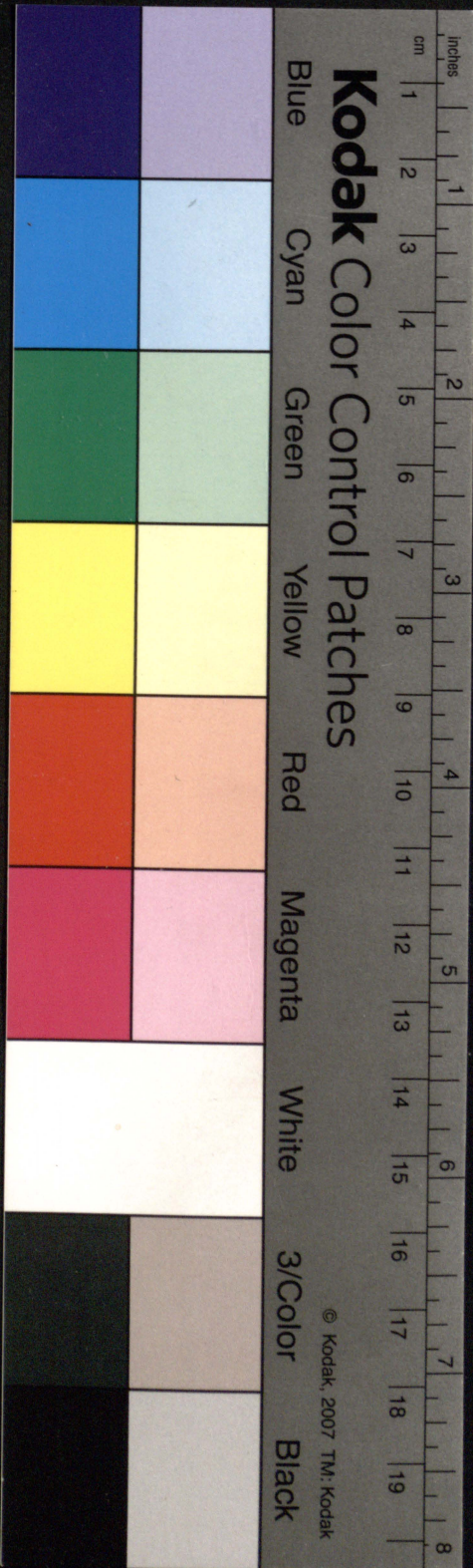
A partium enumeratione, dices de peccatore; ipsum injuriam facere Deo,
Angelis, beatissimis, sanctis, ceteris omnibq; hominibq; animo et corpori, suo
celo elementis, ipsi in super Gehennand. *scilicet.*

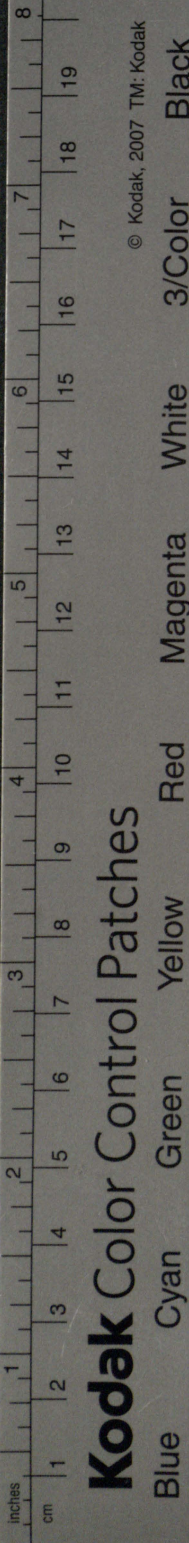
Ex causis conglobatis Xti cruciatq; amplificares: si aeterni Patris imperium,
et sui promptam oblationem, et peccatores, et judas, et gentiles omnes in eius
mortem conspirasse ostenderis.

Ex effectuum congerie, si effectus alicuius rei congesperis: ut habet S. Bernardus
ad meditationem impellens: primum quidem ipsum fontem suum, id est
mentem de qua orig. purificat considerabis: deinde regit affectu, dirigit actus,
corrigit excessus, componit mores, vitam honestate ornati, postremo divi-
narum pariter et humanarum rerum scientiam confert. *eg. S. Chrysostomus*
contra invidiam, sic per affectum invehit. Cui tantam quis animam sparaverit?
cui vi perit? cui aspidi? cui vermi? cui scarabeo? nihil enim huiusmodi sceleris
animam peius nihil. Hoc enim, hoc eulias subvertit, hoc hereses
peperit, hoc et fraternam manuum armavit, et fecit, ut dextra pro pingue-
rez uore; et naturae leges abstruit, et morti fores aperuit, et in opus illas
deduxit maledictionem. *scilicet.*

Ex antecedentibq; et sequentibq; affectum formabis, enumerando res anteeden-
tes et consequentes. Ita si terrorem iudicii Divini velles inuere, enumeras
signa praecedentia omnia, et mala consequentia: ut personam iudicis irati,
a peccatorum, a iuratorum, reorum, testium res examinandas, rigorosam exami-
nis rationem *eg. Deinde* ejulatum a iuratorum, maledictiones, desperati-
ones, inferni horrores apertum, tumultuosum descensum. *eg. De*

Ex conglobatis, similibq; duceres argumentum affectum, plura similia in tua res

Kodak Color Control Patches

© Kodak, 2007 TM: Kodak

#

cogerendo ut s. Chriosthom^o in p^oesum Alti^orum invehi^o dicens: quic
 fidelem dico. nec enim e homo; cum siquidem tanq^m asinus recalcitres, la-
 scivias ut Taurus, ut equus post mulieres hinnias, ventri tanquam urpus
 indulgeas, atq; ut mulus carnem inspiqueas, malumq; memoria teneas ut lamella.
 Porro instar lupi rapias, irascaris ut serpens, ferias ut scorp^o, sis subdolo perinde
 ut vulpes, nequitid venenum tanquam aspides et viperd serves. deniq; si aut
 Malignus ille demon fratres impugnas. Inoante modo cu^m hominib; numeres.
 Ex contrariis conglobatis semis affectib; si multa contraria congreget orator; po-
 natq; simul: ut e illud s. Pauli; maledicimur, et benedicimur, persecutionem pa-
timur et iustinemur, blasphemamur et obsecramur.
 Ex dissimilib; formatis affectib; si multa dissimilia ad materiam consp^{er}ant
 ut habet s. Paul; ad Corinthios; quid enim participatio iusticie cum iniquitate?
aut quid societas luci ad tenebras, quid autem conventio xti ad bellial, aut
quid pars fidelium in infidelium, quis autem consensus templo dei ad idolis
 Ex locis intrinsicis autoritate nimirum et exemplo affectu formant; per
 commemorationem text; vibrantioris, seu ex sacra scriptura, seu aliunde
 desumpti: pariter etiam exempla in affectu deducunt; in quo labor exiguis e.
 Affectus enumerare vid; epe sup vacaneam, quos ann; superior sufficienter
 explicuit. Inno tamen breviter. Et.

¶ Amo quot sunt affectus? Re epe multos: nimirum; annorum odium, deside-
 rium, fugam, gaudium, tristitiam, spem, desperationem, metum, iram, man-
 suetudinem, misericordiam, indignationem, invidiam, pudorem, emulationes.
Amor, et sp^{er}atio animi in rem bonam, ut Amor e. qm^o re^o bonam i alibi volung
 voce? Amor benevolentie si in d^o volumus, vocaf^o amor conscientie. . . Exiitq;
hic affectus

4
hic affectus ostendendo rei pulchritudinem, utilitatem, jucunditatem, presentiam,
formam, virtutem, &c. Si amor loquatur, contraria his ostendat in esse rei &c.
odium & adversi animi. Aut quod v[e] mala, v[e] existimat mala. Excitat hic
affectus per enumerationem malorum rei, eius indignitatem, turpitudinem,
denimenta, damna in amicum ostendendo.

Desiderium et appetitus boni absentis excitat hic affectus ostendendo excellen-
tiam rei, suavitatem, dignitatem, utilitatem, jucunditatem, &c. Reprimi
vero ostendendo rei difficultatem, vanitatem, instantiam, &c. Tuga & aversio
animi à malo imminente: excitat hic affectus, enumerando mala ex ve-
nientia, pericula seu animi, seu corporis: rei deformitatem &c. Gau-
dium & exultatio animi de bono optento. Excitat hic affectus exaggerando
rei bonitatem, possessionem, jucunditatem &c.

Tristitia & dejectio animi ad malum press. Excitat hic affectus exaggeratio
rei male, inutilis ex damnorum et re venientium.

Spes & erectio animi in bonum abreas. Arduum, difficile quod tamen obloviseri
potest. Excitat illis quibus desiderium potest exiri.

Desperatio & dejectio animi diffidentis se bonum obtinere posse v[e] malum imminens
evadere. Excitat hic affectus explicata difficultate rei laboribus periculis instantibus.
Metus & trepidatio animi ex mali nexu et impendentis opinione orta. Excitat
malignitatem, humanitatem, certitudinem, diuturnitatem, metum inveniendi, poten-
tiam, pertinaciam et ceteris explicatis.

Audacia & erectio animi ad malam arduam impendentiam superandam
Excitat malorum extenuatione, exemplis audentium, et vincientium. Bo-
no fama auxiliis, et ceteris commemoratis.

inches
cm

Kodak Color Control Patches

© Kodak, 2007 TM: Kodak

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

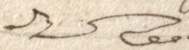
White

3/Color

Black

R

Ira et inflammatio dolentis animi ultionem ad injuriam expetats. Excitatur expli-
cando gravitatem contemptus, exultationem hostis, et gaudium immanitatis
facti personae laentis indignitatem et vilitatem. 3ff.

Mansuetudo et tractatio animi ab inordinatis animi commotionibus quiescit
Excitatur laude clementiae, exemplis, magno merito, fama estimatione et
caeteris explicatis.

Misericordia et indignatio dolentis animi erga afflictum malis. Excitatur cala-
mitatem exaggerando, personae dignitatem, solatij carentiam, extremam
hominis miseriam, pericula, quae miserum sequi possunt. 3ff.

Indignatio et exacerbatio animi ad bonum alteri immerenti solatur. Excitatur
exaggerando personae indignitatem, vitia, postpositionem meliorum, abjectam
conditionem, mortis profligatos. 3ff. 3.

Invidia et tristitia animi, ad bonum alterius aequalis quo nostrum excedere
desuntare credis. Excitatur, si ostendatur bona judiciosa alterius estimationi non
esse virtute parata, sed adulationibus. 3ff.

Emulatio et ardor consequendi boni quo aliqui fruuntur et nos cum dolore careamus
Excitatur laude boni latentium illud, gloria, pretio, estimatione, dignitate, gene-
ris sublimitate, facultate rei commendata. 2.

Pudor et perturbatio quaedam animi est apprehensio malis infamia causan-
tibus. Excitatur indignitate rei commissa, infamia vilipensione nominis ma-
cula, etiam in posterum redundante, aliorum nobilitate, sublevatione inimicorum,
et caeteris explicatis

et ceteris explicatis. ~

Hæc breviter de inventione de amplificatione argumentorum nihil hic, satis
dichum in Rudimentis Rhetoricis et praxi explicatum. ~

De dispositione Orationis laudæ, et de exordio.

Alterum Oratoris officium est dispositio, seu in ordinem collocatio eorum, quæ ad faci-
endam fidem, aut ad motum excitandum et delectationem, ad inventa sunt. Invis
verò hæc dispositio potissimum requiritur ad bonam orationis directionem, tanquàm
totius corporis formam tamen ad hanc referri debent orationis partes ut p. hæc be-
nè dispositas, tota concinna sit oratio. Hinc.

Quomodo quæ et quot sunt partes orationis laudæ? Respondeo illas, nimirum exordium,
propositionem, narrationem, confirmationem, et perorationem.

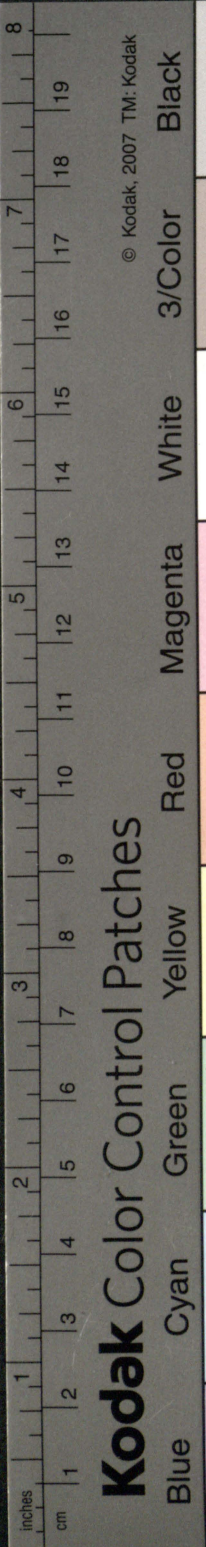
Quid quæ exordium? Respondeo principium orationis operans auditoris animum ad
audiendam dictionem. Præparans animus auditorum 3bz: nimirum, be-
nevolentiam, attentionem, et docilitatem. Benevolentia captatur à persona di-
centis v. p. extenuationem sui, v. p. commemorationem suorum officiorum antec-
essorum et honorum successuum v. etiam malorum q. Benevolentia captatur
à persona dicentis, v. à persona audientis, v. à re et persona de qua tractat oratio?
à persona audientium p. commemorationem laudis eorum, factorum excellenti-
santitatis, prudentiam q. à persona et re in comunionem venientibus: si re-
utilitas, magnitudo, personæ quoque excellentia commendatur. Attentionis conciliatur

Kodak Color Control Patches

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

© Kodak, 2007 TM: Kodak

Inches
1 2 3 4 5 6 7 8
cm
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Kodak Color Control Patches

© Kodak, 2007 TM: Kodak

II

si permittat se Orator dictum de rebus quibus, novis in auditibus ne separari, illu-
 stribus, ad ipsos auditores eorumque fructum spectantibus. Item si breviter, edictu-
 rum Orator permittat, nihil enim magis auditores deterret ab audiendo quam
 plixitas sermonis, iuxta S. Nasianeni dictum: Saticitas orationis, n' ming, auribus
inimica est, quam corpori immodica cibis. Docilitas dicitur, si partem evangelij
 ex qua forma et concilio apte explicet orator, clare, et ad captum auditorum. Hec
 exordij requisita, servand' passim a concionatoribus exteris: possunt quidem, id
 cum magis iudicio adhiberi ab Oratore, nostri idiomatis: idq' breviter, et certum
 captatio benevolentiae, a persona sua et auditorum. A persona et re in concione
 accepta, si benevolentia ducatur, laudabilis est. Subicito hic exordium unius con-
 cionatoris exteri, quod quidem non imitationi pono ut potest affectus, id illustran-
 da dicitur de exordio. Tale est sup' thema S. Evangelij Nolite thesauris
re vobis thesauros in terra. Mat. 6. 19. Quid mens, quod concilium tuum fuit,
quod civitas nobilissima tanto studio perventum Illustrissimam senat' pergeret,
at fortasse ne homines, tam malam gratiam tanta benignitati relatuam:
quid tibi opulentissimos thesauros tuos, omnia bona, quibus a natura atq' a
fortunatam affluenter abundas, nobilitatem, divitias, delicias, commodas,
amantissimas compillarem, annuncians tibi iam nunc, luculentam dicitur tenen-
ham: nolite thesaurisare vobis thesauros in terra, quid ratio dicat, studio quod
re re perniciem tibi? pretio tibi malum pararet. taxarent' ofendi pruden-
tiam in hoc tuam, nisi intelligerem sagaciter animadverti te, Divini vobis
labores a deo mitti, tunc adeo ad ruina amas, atq' etiam in studio scin-
ctum instrumentis affuturum, q'q' terrenas istas emarginabiles, detrimendo

169. 204

H

112

torasq; delicias allaturus venire, hinc ut evallam et destruat et di-
penti, hinc ut congregent, et edificent, et plantem. Venire eundem caelestes gasas
incorruptas opulentias, divinos thesauros allaturam. Ecce enim ex istans uni-
versos iudicio; thesaurizare autem vobis thesauros in celo. Laudo igitur et pau-
dentiam, pietatem vestram auditores, ga terrena caelestiq; humana divinis,
ima summis posthabenda censuistis: certumq; hominem invitastis, qui stu-
dia conatusq; vestros honestissimos, per labores omni ope industriaq; pueheret.
Ego vero benignitate vestra ac Religione fretus non dubitavi tantam et suscipere
tunc, et administrare nunc Provinciam salutis vestre, et quidquid in me ingenij,
eruditionis et eloquentia fuit, totum in obsequium Christianissimae voluntatis
vestre effunderem. Quoniam vero ij, quide natura philosopharq; genera-
tionibq; rerum, corruptiones aliasum pcedere, plus qm ex plorato confirmant:
hoc agemus prius, ut terrena, et caduca, et noxia, pbeati oratione amoniamus,
illa verba tractantes: nolite thesaurizare vobis thesauros in terra. Ille et vobis
ad audiendum cum attentione, et mihi ad dicendum cum fessore spiritu suo
labijs, qui hodieq; exortator, bonorumq; omnium inspirator e Xrus. *Uo.*
Nihilquidem omnia observata sunt, quae exigant. Precepta de formanda exordia: id-
est ut dixi de evigisse nunc oratores ab attentione et benevolentia, tali mo-
do captanda: potius orator curet, talem materiam exponere, et talia tractare in
exordio, quod certe non adhibitis talibus Civitatibq; benevolentiam et attentionem
capiant auditoris. Docilitas vero omnino curanda in exordio ut auditor intelligat
illa de quibq; orator e dicurus: et hoc maxime fit p oppositionem orationis clausae;
quod etiam si habeat aliquid in se paradoxum, aut insperate enunciationis, et.

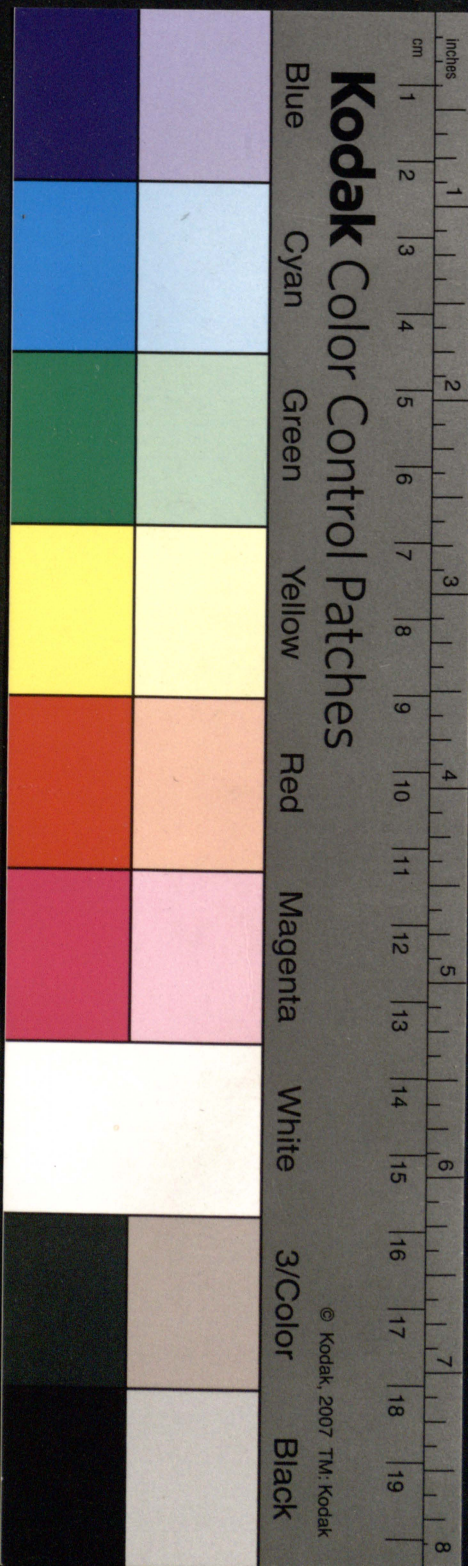
#

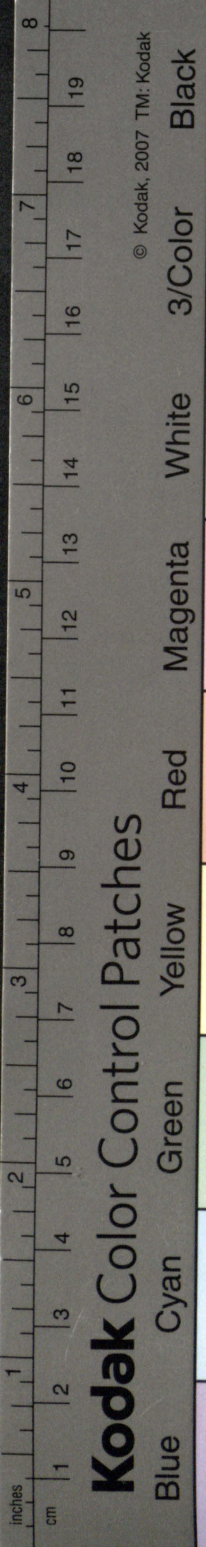
110

dicenda, quæ ex se lætitiã aliquam animo adferunt, ut sunt dies Nati-
uitatis, Resurrectionis, Pentecostes, & quæ ex se aliquem dolorem animi faciunt,
ut dies Parasceves, Fidelium defunctorum, & dies funeris alicuius; in ta-
libus inquam diebus exaggerat lætitiã & doloris magnitudo, Mystera expli-
cans, affectus inferens, iactura viri ostendit. eg. Vg. sic in Nte Xii propositio:
hodie triumphus naturæ humanæ ex Deo. In exordio discursus et Orator
sacer, de felicitate naturæ humanæ, de illius in Deum potentia, de amore Dei
erga homines, ita inclinatur, ut se captivum sinit, fasciisq; ligari volu-
rit. Tum in affectu erumpit atq; ad propositionem descendit.

¶ 1° forma modo exordio p. lylogismum: nimirum si Orator sub propositionis
tractandæ det rationem, illamq; disponat in argumentationem: ita fiet
ut amplificata majori et minori descendat aptè ad suam propositionem.
Vg. sic propositio concionis. Nihil est majoris meriti apud Deum, quàm pau-
perum cura: det rationem istius Vg. qd actu charitatis nihil est Deo
gratius. disponat rationem in argumentationem. Vg. actu charitatis nihil
est gratius. Id cura pauperum est cura charitatis, ergo cura pauperum nihil est
gratius Deo, adeoq; nihil est majore meriti.

¶ 2° modo forma exordium ex aliqua circumstantia hic et nunc occurrente.
hec autem esse potest, & ex circumstantia personæ dicentis, & ex circumstantia
loci in quo concio dicitur, & ex circumstantia Auditoris, & ex circumstantia tempo-
ris, & deniq; ex alio aliquo adjuncto, hic et nunc occurrente, et talia exor-
dia sunt, quæ dumtaxat ex occurrentibus causis, et sunt exordia maxime propria,
ut patet quæ alijs materijs non facile accommodari possunt. Vg. si Orator dice-
re voluerit grassante peste conditionem, aut immediate post pestem extinctam:

47

ipsam hanc circumstantiam in exordium accipere, penam dei exaggerando, vitam in hominum vitam extendam, tum causas illius, tum quæstiones, et explicando.

2° modo formari potest exordia, si propositio facta sit ex paradoxo, seu ex tali, quæ quædam opinionem humanam, et sensum communem excedunt, tum in exordio dicitur materiam hanc, quam aperit difficilem esse intellectu, et plane incredibilem: et rationibus idipsum amplificationibusque, explanaretur. Ex hoc propositio sacerdos ipse dei sunt dicitur hæc propositio et paradoxo, continet enim sensum, opinionem vulgi excedentem: tum formatur exordia, per talem thesimum: ex creatis rebus, via ulla posse eò crescere, ut non sit ei summa dignitas deo famulari: summi vero ambigunt esse deo dominari: cum id periculum sit et quantitas. Ita dependet ad propositio dicendo, et tamen id probatur quod sacerdos non tam famuli sint, quam ipsius dei Domini.

3° modo formari potest exordium per computationem: nimirum si supponat orator, se alicui auditorum esse in aliqua opinione adversantem, et dicentem personam, et materiam dicendam, et tempus: tunc orator illam propositionem ponat in principio exordii, atque confutet rationibusque, et ex scriptura sacra acceptis, et ex Patribus, et ex locis Rhetoricis. Ut fecit Cicero in oratione contra Verrem: ubi opinio auditorum erat de Cicerone, quod neminem vellit accusare, sed omnes defendere: mille dat rationes, cur veniat nunc accusare Verrem. Ita orator sacris dicitur de penis æternis, quas peccatoribus deus irrogat: supponeret auditorum sensum: quod non debeant homines talibus penis terri, cum ipsis sit magis exaggeratio conitionum, quam forte veritas. Hunc ipsum sensum in principio exordii poneret, atque refutaret validis rationibus, dicendo: quod debeant explicatis penis terri homines, et talibus ut hæc animo

neq; ut hęc animo magis capiant; videantq; quō sua eos deducat vult licetia
 2do modo formari possunt exordia p̄thesion seu p̄positionem uni versales. Mi-
 mirum si orator p̄positionem conionis quę e particularis, reducat ad uni-
 versalem: illamq; in exordis tractet, ponendo in fine illam p̄positionem
 particularem, de qua dicitur q; v; sit p̄positio. deteriorne conditio e-
dicentis, audientis: quę e particularis, hanc reducat ad thesim dicen-
do: quōd unicuiq; sortis sua, videat gravissima: Nullunq; sit suo munere
contentus: hanc p̄positionem amplifiet, et apponat p̄positionem
totiq; conionis dicendo: hinc quoq; oram epe occasione dissidiunt
Prepores et discipulos, quosq; eorum suum omniū grave sibi dicit: qua
revos iudicabit quō sit conditio gravior audientis, audientis.

3no modo formari possunt exordia p̄ p̄blema, seu p̄positionem ex dubiq; con-
 flatam, quę habeat utramq; partem p̄babilem, et cum de una parte
 toto exordio discurrit, edā p̄positionem ponit p̄ totiq; conionis: v; dicit
 orator de mortis p̄paratione formaret p̄blema: expeditne homini sera
p̄paratio ad mortem, an tempestiva? discurrat ergo in exordio, de sera p̄pa-
 ratione, illam v; suadendo, v; rationes seram p̄parationem affutantes
 recensendo: deinde tempestivam p̄parationem suadenda accipiat in p̄po-
 sitione. v; certe reputatis utriq; p̄positionib; aliam apponat.

4to modo formari potest exordium p̄ figuram sustentationis, suspendendo
 auditoris animum in multis seu affectib; patetiis, seu p̄positionib;
 seu aliius rei in materia contentę exaggerationib;: et tandem apponat
 p̄positionem. v; habeat orator p̄positionem: Dives calvus vix opifines: for-
marat exordium dicens: Time te divites, rem vobis exponā, aduan

Kodak Color Control Patches

© Kodak, 2007 TM: Kodak

auditu, id certam eventu, ingratorum odio, affligentem curas, at dicamne hanc,
plurimorum odia incurram arguant falsi. eg. Dicam tamen, dicam, Divi-
tem cælum, via oblinere.

1. 1mo modo formari potest exordium ex abrupto: hoc est omiſſa inſinuatione, capti-
tione benevolentia, cæteriſq; ſenſib; aures audientium mulcentib; quasi
quodam calore mentis inflammatis Orator, vehementiori spiritu, in vatione ipſo
incipit sermonem; ita in insolentias Bacchi inuictus dicit. Ergone laſci-
vi greges voluptates damnosæ adhuc quæritis? nihil vos monita conuicta
torum, fulminantis manus dei. dereret. eg. At eiusmodi exordia
adhibenda sunt ad materias ſeniores tractandas.

Alios exordiendi modos poterit tibi multa prædis dare, his interim utaris, donec
tua cogites. Multos exordiendi modos des delinam, ne semper hæc uno modo formet O-
rator, et attentionem Auditorij amittat. Debent autem exordia esse brevia, ne mon-
struosa fiat oratio, caput maius habens reliquo corpore.
Hæc exordia, ex his modis ducuntur, ex themate laudis in pueri seu propositione aliqua ac-
cepta, p̄ impetu ditionis: quod bene intellecta v̄ per explicationem scripturæ laudis interpre-
tationem porrigent Oratori addiendus.

S O L U S
Le muniu
De parte 2da orationis nimirum propositione.

Hic agimus de propositione totius orationis, seu de illa parte, qm̄ argumentis Orator
probare vult et debet, affectibusq; impellere voluntatem ad illam veritatem se-
quendam, quod est propositioni inculsa: non de illa quod venit in amplificatione exordij.

1° quid sit propositio? q̄ est cop. seu meta totius orationis ad qm̄ Orator colligare debet suos
argumentis, ut illam probet.

2° quomodo formanda sunt propositiones? q̄ nulla de hoc præcepta et regula leguntur in
Oratorib; illas enim secum ferunt causas; id est ipsa materia, qm̄ in oratione ad-

per dicitur

#

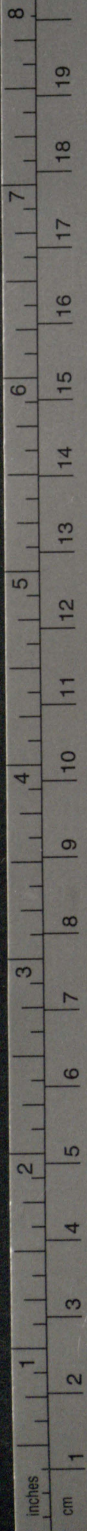
per de re orator Ug. Si de penitentia orator dicere voluerit, hanc ipsa
materia ingerit, et intrudat propositionem: v. hanc quod sit penitentia peccatori
necessaria, v. quod sit utilis, v. quod homini deum reconciliat. Unde nihil hic
de inoentione propositionis dicendum. Dicendum ergo solummodo de modo
propositionis exponendae. Nam propositio, quae ipsa materiae cum adfert, et sim-
plex et inuoluta: indiget cultiori ornatu, ut ipsa attentionem rapiat Auditorij. Hinc.

¶ 3to quid grammatis possit propositio simplex, reddi cultior? R^o 1° propositio nempe
parum et tritarum multiplex esse genus: alid enim sunt, quae faciendum
aliquid exponunt Auditori: alid sunt, quae in sola cognitione alicui rei ex-
positae consistunt: ut illa propositio S: Petrus et Paulus sunt Ecclesiae et sales. Alid
sunt propositiones absolutae: hoc est formatae sine ulla particula conditionali, aut
comparativa, aut dubitativa: et tales sunt particulae: utrum, si, an, magis, neque.
Alid sunt problematicae Ug. An magis expediat homini sanctus esse a iuventute
an in senio. Alid comparativae v. utilior est homini vita semper sancta quam
semper dives. Alid conditionales v. An si Adam non peccasset, fuissent
in Orbe Reges. Alid sunt universales; alid particulares.

R^o 2° propositiones, quae sunt apud homines certissima, possunt reddi novae, et a-
liquam adferre admirabilitatem, si problematicae offerantur Ug. est propositio certissima
Ambitio est mundo perniciosissima: ut nova facias et Auditorum rapias illam offer
problematicae dicendo: maiora ne damna ab ambitione mundi acciperit, an
commoda dispendium tibi. Et tales propositiones uberrimus dicendi casus aperio.

R^o 3° propositio absoluta hoc est nullam ex particulis superioris nominatis habens
potest fieri nova per comparationem Ug. sit propositio Mali sunt aliquando
utiles virtuti: et hae propositio simplex nihil habens singulari suo rapiant
Auditorij, ergo illam comparatione in orna dicendo: Virtus plura debet imitari

Kodak Color Control Patches

© Kodak, 2007 TM: Kodak

#

quam spis et fet statim habens aliquid admirabilitatis.

2° 1° fieri potest oppositio cultior, per mutationem generis, hoc est: si illud quod laudandum est, vituperes; per obijungationem enomasticam: ut quod est vituperandum laudes ironice: et hoc est transire à genere ad genus. U. sic oppositio simplex: avaritia amat divites: hanc ironice efferes vestis laudativa. Avaritia est nobilissima divitum. U. sic oppositio de S. Borgia. S. Borgia opum et fortunæ contemtor hanc per obijungationem encomasticam sic efferes: opprobrium opum et fortunæ S. Borgia: sic minus expectata in faceret propositionem et gratiores audientibus.

2° 2° oppositio nobilior fieri potest, si simplex per contraria efferas. U. sic oppositio simplex: minus dura mors est miseris, quam feliciq; hanc efferes per contraria sic: felicitatis genus est infelicem mori.

2° 3° oppositio fieri cultior potest per paradoxa hoc est: per contra opinionem vulgi elatam. U. homo sibi multorum malorum est auctor: efferes illam per paradoxum sic: miser nemo est, nisi à se ipso. Quomodo autem ad ejusmodi propositionem debeat orator dependere, diximus in modo de formandorum excellentiorum.

2° 4° 1° potest formari oppositio per locos intrinsecos Rhetorios U. per definitionem: ita in ebrietatem dicuntur: appelleres hanc: divitem paupertatis mater. à notatione formares per explanationem significationis nominis: sic ebrietatem vitæ perando diceris: piam tuam visio potest magna: accepta occasione ex aliqua affinitate dictionis Polonicæ ebrietatis, cum animo forti: Cavendum tamen est ne ad ineptas descendas ex hoc loco seu fonte propositiones ut est illa quidam Lwizy Karol, iest to total wieb, eskiego Bryjanu. à partium enumeracione

fione

tionem formares, partem galicis et tangerum melatis Upsilon in sturo orum pluie, uol
in issid y edrowia uim uide et. A simili sic formares: lak ogien ciatu, lak pi
ian two cosue dogreua et.

¶ Quo excedunt propositiones proprie, pertinet in metaphoram, antonomasiam, et allegoriam.

Ita per metaphoram dicitur ebrietas esse venenum anime. Allegorica propositio
potissimum in Panegyricis concionibus locum habet, dum modo allegoria ducatur ex
materia amica, et talis est quae plurimas potest habere circumstantias, ut à celo,
terra, a quore, floribus, &c. Ut illa est propositio de Beatissima in cumalate concepta
Sies sine nubilo. adhibens ordinane ejusmodi propositiones in suorum funebribus,
saluatoribus, episcoporum, et alijs ejusmodi.

Nota in formandis propositionibus, sive generis demonstrativi, sive deliberativi
iudiciorum debere esse Oratores, ne in iusticijs, iudeat, u. audacioribus propositionibus
quibus cum suum ingenium vendere applausui studeat, rursus prudentum, et exposit. Un-
de videnda illa propositio quam quidam habuit in sermone S. Thomae aquinatis, dicens.

Divus Thomas et quidam Miniaty. Talis et illa audax propositio de Beatissima. Vixit
Beatissima major et de o. et illa de S. Josepho. S. Josepho toti suppar. S. Trinitati.
temerarij hae sunt propositiones, non Oratorid.

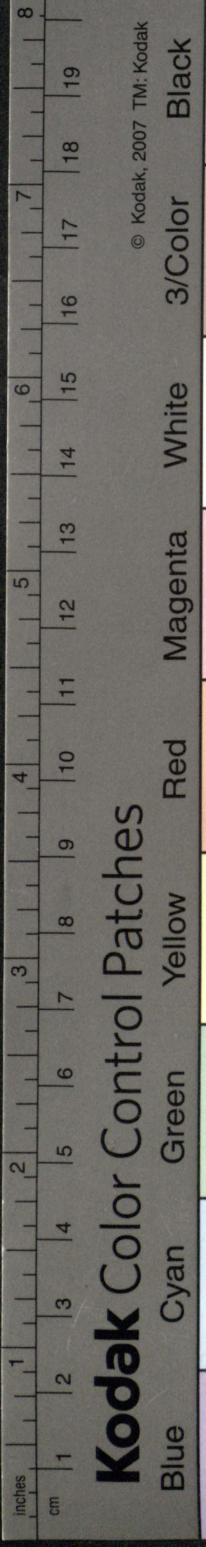
Observationes omnes, quae in emendandis propositionibus non est facile, si Orator videat Auditorum
pura et merito intelligit, et propositiones cultiores, formando coram cultiori Auditorum, si
plures coram rudijs, qui enim allegoriam alteriusque cultus capax non est, magis quid
spiritu dicentis quae elevatio et elocutione

§ 7^{mus}

De confirmatione seu probatione concionum.

Admittit inter partes orationis etiam narratio: at hae in genere deliberationis
in qua ordinane dicuntur conciones, non est omnino necessaria, potest tamen aliquando
audere, si veritas ab illa propositionis pendeat: ut si vigiliantibus post aliquando

#

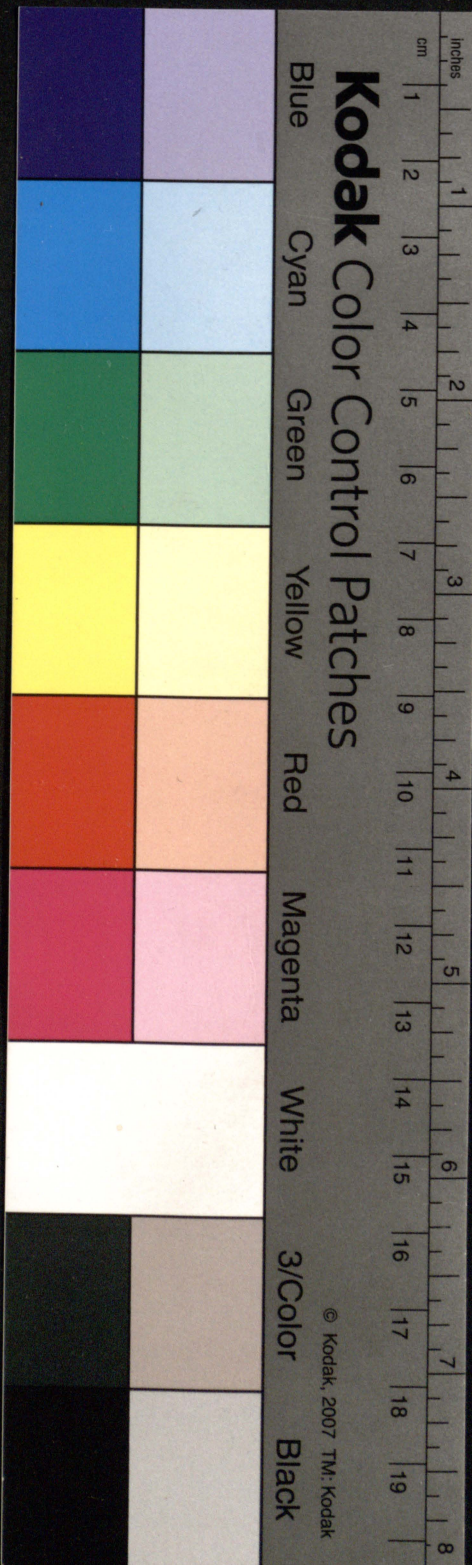
calamitatem, peste, belli, alterius infortunij, potes narrare hęc quę ob-
gerunt, jam in genere exornatio contingit frequenter narratio: aliquando tota afir-
matio ex narratione conficit. Ita in laudem S: Stanislai v: dicitur: post propositione
hanc: Prædulum speculum e: S: Stanislai: ad hanc propositionem totam illig vnde
historia p:per narrare p:firmatione. Videat ergo Orator exigentiam suę mate-
rię, et iuxta hanc utaq; hac parte. Hinc.

2° quid sit affirmatio? e: p:positionis in dictionem acceptę argumentis p:ratio. Un-
de verę argumenta sumenda i:nt dixim; superius.

2° quomodo Orator argumentis eratis ex locis uti possit? p: hęc Orator disponat in ar-
gumentationes p:fectas, enthiemata, p:positione q; amplifiet, ut docuit p:axis
in amplificationib; et explicatio p:ceptorum S:ancti. Rem exemplo illustra. Si p:
positio diversatio cum malis sanctor; vitiat: argumentum sit siue ratio p:positiois:
qa sanct; per talem diversationem, enim a pietate recedit. Ratio ulterius instigerit,
qa corrupta natura etiam in sancto, at illa facilis e: labi atq; exire p:rae. Adhuc istius
ipsi; ratio erit; qa omne malum e: delectabile, inclinans ad de naturam q:pli det.
Habita tali inventione Orator disponat hanc in argumentationes, U: Res quę sanctor;
fauit a pietate recedere vitanda e: id diversatio cum malis fauit sanctor; enim
a pietate recedere, ergo diversatio cum malis vitanda e:. Si ne dum clara e: ppo-
siti major; des illigiterum ratio, et in argumentationem disponat. Ita mayo-
ris p:positionis hui; res quę sanctor; fauit a pietate recedere vitanda e: ra-
tionem dantes, qa res quę venenum e: pietatis e: vitanda. dispones in argumen-
tationem sic: res quę venenum e: pietatis e: vitanda, id res quę sanctor; fauit a
pietate recedere e: venenum pietatis, ergo res quę sanctor; fauit a pietate recedere
e: vitanda.

117

Evitanda. Sicut in hac argumentatione reidum est clara propositio major u
minor, iteum est nouo argumento probanda illud disponendi in argumentatione.
Nunc in d' argumentationis minor propositio probari debet, nimirum h'c: id' uersatio
in malis fuit sanctos a pietate recedere. Sic illig argumentum hoc: quod sensum
in fuit sanctis prauis moribus disponere in argumentationem sic: res quib' sensus
in fuit sanctos prauis moribus fuit sanctos a pietate recedere: id' uersatio uerion
in fuit sanctum prauis moribus, ergo uersatio fuit sensum sanctos recedere a
pietate. Si maior huius argumentationis non est aperta et clara, debet probari
eodem modo minor, de qua res est, tale haberet argumentum: quod natura in sancto
est prae ex se ad lapsum. uel subijunges conclusionem ergo uersatio cum malis sensum
in fuit sanctum prauis moribus. Antecedens iteum probares est in eam, omne
malum est delectabile, facile inclinans corruptam naturam ad se, ergo uim na-
tura sancti sit ex se prae ad lapsum eam facile inclinans malum delectabile. Si uniuersa
propositioni adderes, confirmationem ex sacra scriptura uel exemplum uel inductionem uel ad
dita amplificatione propositionum, facile faceres probationem si idus argumentum
ita disponeres, sicut dicitur sermo in horas expressit. Si autem uelles ex sacra scri-
ptura accipere argumentum, citando illig aliquem textum, facile forma argo pro-
mationem, nam si textus est clarus post illig citationem, inferretur propositio uel
si addatam propositionem citans textum sapientij: Qui tangit picem, conquinabitur
ab ea: inferres conclusionem ergo uersatio sanctos maculat, cum illos tangit.
Si textus est tunc dilig' explicata illig ad rem tuam convenientiam, panes inferret propositio.
¶ 3tio quomodo argumenta sumenda sunt ex sacra scriptura? Si uellis
argumenta habere clara, uere textum clarum et apertum scripturae sacrae
subijungesq' illi propositionem ut dixi immediate. Si uero uellis habere con-

inches

cm

Kodak Color Control Patches

© Kodak, 2007 TM: Kodak

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

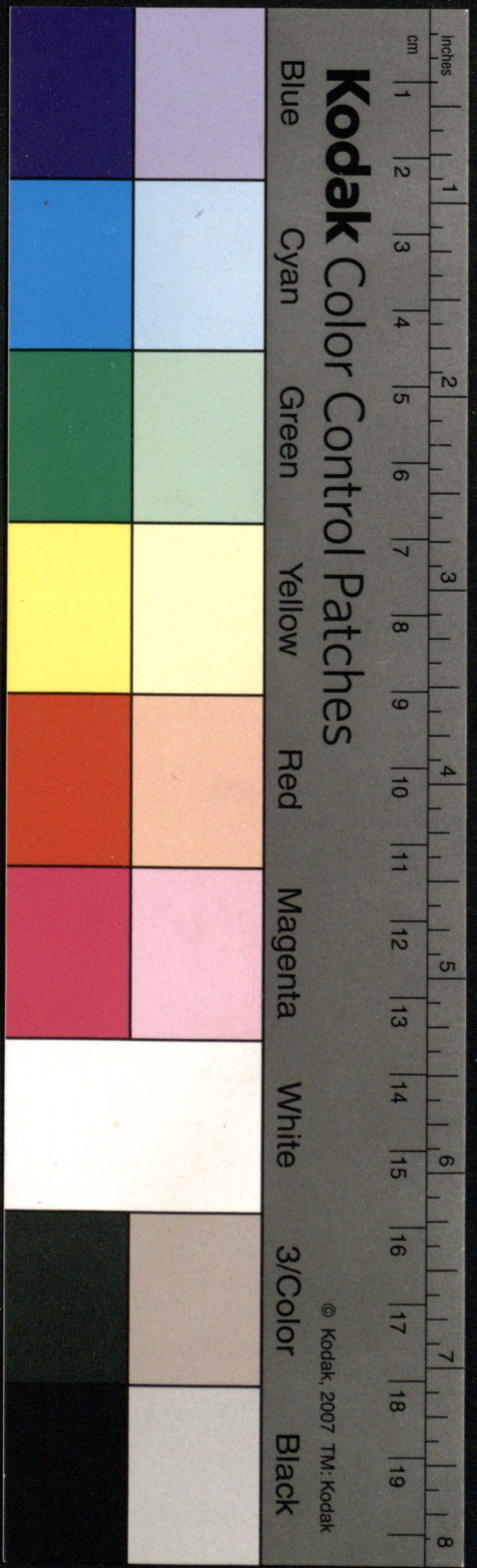
44

firmationem ingenioam, pcedes sic: vide ppositionis tuae rem de qua et quid enunciat: deinde rem aliquam rebus creatis quare similem rei in ppositione contenta, quae etiam pposito illius respondeat. Tum in sacris biblijs textum quare, de re simili aliquid enunciantem, etiam si non clare, nec aperte: sed dum p tuum ingenium et argumentationem, apte sit explicabilis illa similitudo, quae latebat in textu scripturae sacrae. Hunc ergo inventum textum, accipe in confirmationem, amplifica, et applica. Traegit ppositio: Peccator cum jam mensura peccatorum compleverit, deum negligit. seu. Dziwnik grzychow miare dopetruszy, niema do Boga gzyby. Res est de peccatore oplente numerum peccatorum, et quod deum non oret, ut sibi peccata remittant. Invenies in rebus aliquid simile huic rei, quam ppositio enunciat; inveniesq; fores alicuius domus, ex quibus non patet egressus, si obturentur: sunt autem fores ori similes. Tum quare res textum scripturae sacrae, et invenies illud Dei ad Caicum dicentis: nonne si male egeris, statim in foribus peccatum aderit: explicares similitudinem dicendo: ostia cordis, sunt fauces hominis, p hanc admissum peccatum unum, aliud ingredi, ita ut cor impleat, impleat buccam, tandem ultimum in faucibus, quasi in foribus harent. Si impleat domus ita rebus, ut fores infarciant, nullus egressus. Si impleat homo peccatis usq; ad fauces, imò ipse fauces sint peccato obstructa, qm vocem penitentem peccator dabit: quid gemitq; quid sancti suspirij: nihil et nihil: ubi enim peccator numerus impletus, amittit ad deum vocem peccator, ita pbatione absolveres.

Potes item

Potes idem tractare scripturam symbolicam sic: conferendo rem, quam si-
 milem inveniisti, in plurib; in quib; potes conferri cum tua in propositione
 contenta re: et tandem illam reflexionem, quae tuae propositioni servit, ul-
 timo apponere. Ita tractare potes textum scripturae, et eius similitudinem, quae
 superius citavimus. Or hominis conferendo cum forib; v; qd janua semper
habere debeant custodiam; debeant observari; debeant habere cardines,
sunt aq; ab it; in edo: et singulis applicates or hominis, qd debeant habere,
et illud custodiam debeant observari, ne verba inepta excedant, addere in fine
reflexionem propositionem tuam confirmantem. Erit vero elegantior haec ~~affirmatio~~,
 si aliquo ex s. s. Patrib; aut Doctorib; firmes textu, idem dicente, quod tu cogitasti,
 v; si scripturae sacrae verbis cultias, v; exemplo, sive lauro, sive p'fano, et
 aliquo alio testimonio. Po de confirmationib; formatib; inveniunt modi
 formatarum conionum, de quibus inferis.

Ad confirmationem, refert se etiam confutatio; quae est solutio rationum
 contra veritatem aliquam obiectarum, v; obiciendarum. Habet locum
 in illis conionib; quas Orator format controversas respondendo he-
 reticis, ad illorum objectiones, in materia fidei, ut de sacramentis,
 traditionib; bonis operib; et ceteris. Aliquando sibi ipsi obicit Orator,
 illas rationes, quae ordinariè ab vulgo adferunt, et ad illas respondet,
 illasq; tractare potes ejusmodi confutationes v; p'rationationes v; p'
 enthymema eo modo dispositum, quem diximus in confirmatione.
 Nota quod confirmatio et confutatio fieri possit p' inductionem exemplorum,

8
7
6
5
4
3
2
1
inches
cm
19
18
17
16
15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1

© Kodak, 2007 TM: Kodak

Kodak Color Control Patches

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

ad materiam spectantium.

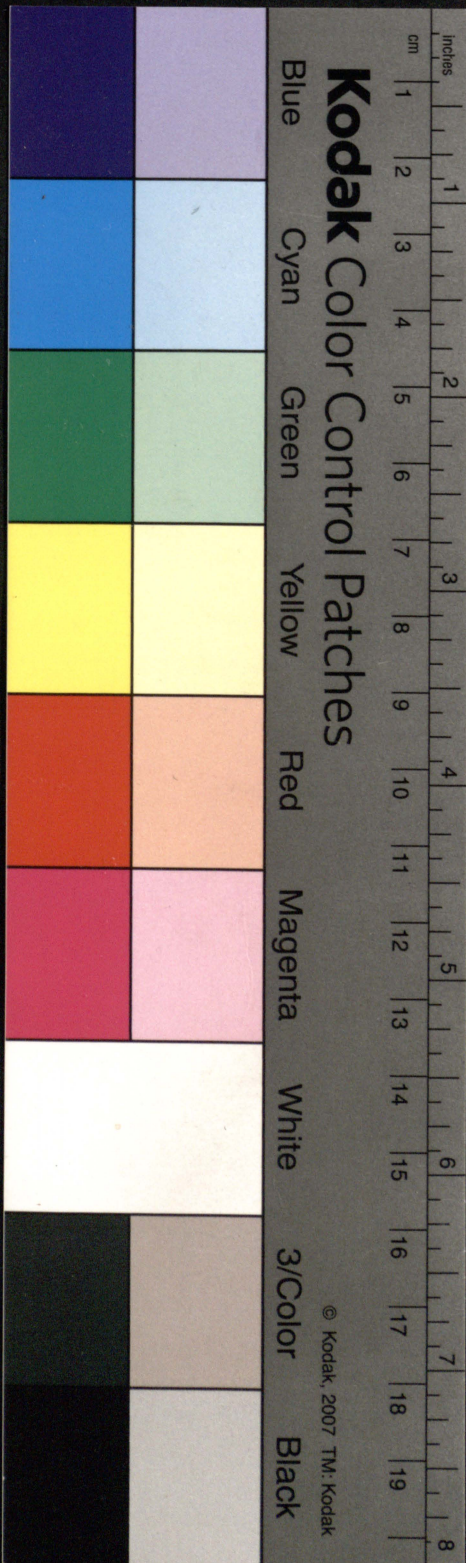
Adhuc ad confirmationem ex textu sacre scripturæ adferendam hinc addo. Si
Orator sacer et ad amplam bibliothecam, videat quid dicant S. Patres sup tex-
tum assumptum ad probationem, quomodo illum explicent. Porro scripturæ
sacre textus sensus 1° literalis, 2° mystic, 3° Allegoric, 4°
Anagolic, 5° Moralit seu ppologic. Literalis seu Historice, quæ
ipsa verba significant, sive sint simplicia, sive translata. Mysticæ qui
per verba significatam, aliam rem significat diversam à se. Vocat
aliter spiritualis. Ita per mare rubrum, per quod iudei transierunt significat
Baptismi sacramentum: per exitum iudeorum ex servitute Aegypti, significat
Xp̄ per suam Passionem educens homines ex captivitate demonis per manna
quod datur iudæis in deserto, significat corpus X̄i. Allegoricæ sensus quæ
verba scripturæ sacre proter sensum literalem significant aliquid spectant
ad fidem v. Ecclesiam militantem. Ita per Abraham habentem duos filios u-
num de libera, alterum de ancilla significat allegoricè Xp̄, qui habuit duos
Populos unum iudeorum ex synagoga et alterum Christianorum. Anagolicæ quæ
libertate gratiæ X̄i, iudeos sub servitute legis Moysaice. Anagolicæ quæ
verba scripturæ sacre per sensum literalem significant aliquid pertinens ad vitam
eternam, seu Ecclesiam triumphantem quæ speratur. Ita illa verba psalmi:
quidquid iuravi in vita mea, si introibunt in requiem meam, quæ ad literam intelli-
gunt de terra promissionis in Palestina; anagolicè de vita eterna, ubi est vera
requies. Moralit est quæ verba scripturæ sacre per sensum literalem signifi-
cant aliquid pertinens ad instructionem morum, v. officia charitatis. Ita illud
deuteronomi: non alligabis os bovi trituranti; et dicitur literam intel-
ligi de veris verbis at in moralit sensu intelligi de Concionatoribus, qui
n. debent

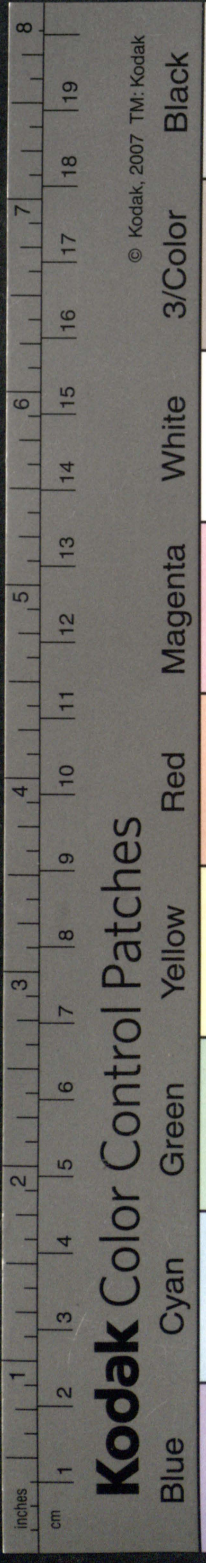
non debent impediri, qui minus petant ab oculis illa, quae ad sustentationem vitae seruiunt. Ad cerpo explicatio pderit lono ad discursus multos, et amplificationes. 2do pderit ad amplificationem scripturae propositioni ab Oratore assumpta, fauetq; auctoritatem dictioni. Talis quoq; explicatio scripturae sauae, bona e' ad exordia formanda, si ad textum assumptum adhibeas, et ad formandam propositionem, infundatam alius sancti Doctoris sensui.

Adhuc formari potest confirmatio, p combinationem ex scriptura saua diversarum scripturarum. Porro combinatio scripturarum, e' duorum textuum sauae scripturae de una eadem re diversa loquentium, v' contraria, v' contradictoria, v' negantia se inuicem, v' concordia e.g. Ubi ergo Orator tales duos accepit textus, verba bene examinet, aliqua sumendo in literali, et simpliciter significatione, aliqua in metaphoricis sensu, v' alio modo: et explicatione facta ad propositionem applicet v' sit propositio: Impij non desperata causa in iudicio Dei. Accipit unum scripturae textum dicentis: Impij non resurgent in iudicio: addit alium ex scriptura pariter, dicentem: omnes nos manifestari oportet, ante Tribunal. quodrat quid reusit, qd unum textus neget resurrecturos impios, alius textus omnes iudicio Divino sistant.

Tum utramq; scripturam dicere, venire in tuum sensu, dictiones resurgent metaphoricè accipiendo, quod idem significare potest, qd triumphabunt, addere q; quod manifestum erit, omnibus notum non triumphabunt impios, et causa desperata millorum in iudicio Dei, qmuis in hoc comparitari sint, haberes confirmationem ex combinatione scripturae sauae.

Ulteriori modo potest erui confirmatio ex scriptura saua, per equivocationem, hoc e' si dictioni in propositione contentae, inuenias similem in saua scriptura, tangentem sensum propositionis, et per explicatam dictionem equivocam, applices

tt

textum tuū ppositioni uigilla ppositio Dopetniona nie prauuie nie maia
idq do Bogu goby: dictio Dopetniona significat quasi idem quod omniy enflin
nires cum dictione omniy textum accommodum tuū ppositioni, habere q̄ il-
lum: omnis iniquitas oppillauit os uū: tum diceret, ubi et omniy iniquitas,
omnis malitia, omne peccatum adimpletum, id est et oppillatio ori, linguae in-
culum, ut nihil p̄ se loqui iniquus valeat.

Adhuc fieri confirmatio potest ex scriptura textu, eaq̄ ingeniosa: si ex ipso tex-
tu accepto ad probandam ppositionem, si dubium aliquod in peratum formes,
uex uerbis textus, quasi diuaria a presentibq̄: u ex iisdem uerbis aliquid di-
ordinarium sensum, et opinionem hominum dicentibq̄: quod dubium dispo-
uendi applicabis tuū ppositioni, et facies confirmationem. Uy si pposi-
tio: panigicq̄ na piekto, unika my piekta: acciperes textū psalmi 39 dicitur
tem: ueniat mors super illos, et descendant in infernum uiuentes. dicitur: Dal-
mista de impij, ut ad meliorem frugem uertant. Ex ha formare dubium:
quomodo mori uult. Psalmista homines, et tamen uiuētes descēdēt in infer-
num: et mors ueniet, non dependet uiuē ad inferos, si descēdēt uiuē, mors il-
los non occupabit. Descēdēdo ad ppositionem dicere, soluēdo dubium: morte
ep̄ dplēm, aliam quā reparat animam à corpore, alia quā hominē a uita mala:
ita cogitationē inferni, uita mala morerē, et uiuē ad infernum descēdē, te ipsum
liberando inferni p̄niy: taliq̄, meditatione p̄ndē eximij te d̄ternij in cendij.

Adhuc ex textu scripturae laude formare potest confirmationes p̄ ingeniosa ab uua,
si textus hoc, si in aliquo sensu scriptura loquar, tu uero aliter si id illud explicet, qd
ita explicari possit, qm̄ uis contra audientium personam opinionem Uy si ppositio:
udrie nie wdizerni Bogu za Tarki: acciperes textum ex euangelio de s̄ Petro:
post felicem piscationem dicente x̄o: Exi à me d̄nē ga homo peccatoris uro:
hic textus de facto humilitatem s̄: Petri explicat, tu uero sic illi uariy: quare d̄nē

Inordicis

id non dixit, cum in nauim admitteret Xud, dum beneficium accepit, expel-
lit Deum: sub inferis ppositionem; qd in grati homines, p beneficijs, cum
huc accipiunt, Deum a se exterminant.

Quomodo autē sui textu inueniendi sint in sacris biblijs, dices ex concordantia bibliorū.
Nota hic, ut eiusmodi probationes, ingeniosè et inexpectatè adferantur,
eligantur textus sēn phis & sacri, non vulgares, sed illi, qui sunt quasi
novi, hoc est raro Auditori prolati.

§ VIII

De peroratione, seu conclusione Concionij

Ad eultima pars concionij, et eius conclusio, totiusq; operis consummatio.

Primo quid in illa curandum Oratori? Rō curandam epe, ut impellat auditorij
voluntatem, ad sequendum hoc, v fugiendum quod suadebat, si in genere
deliberatio e concio. Si in genere autem demonstratio, impellere debet
voluntatem ad probandum id quod dixit.

2do quomodo Orator potest impellere voluntatem auditorij? Rō quod p affectu, de quibz
diximus in inventionē, ubi et fontes illorū aperuimus. In dulatione enim e pprijs
affectuū loq, quamvis et confirmatiōni inveni possit, subinde, id breuiter.

3tio utrum hi affectu debeant ex materia dionis asumi? Rō id certū epe, quod ex ma-
teria dionis debeant asumi, ut ad rem sint. Cum enim Orator debeat impelle-
re audientium voluntatem, ad id sequendum quod suadet, v fugiendum quod dīsu-
adet, si ad aliud impelleret voluntatem, merito argueretur imprudens id. sicut vērō
modi diversi, à concionatoribz quāsitati, ad affectus excitandos ex materia ppositionis desumptos.

Amuse p Anacrophallosim seu breuē commemorationem argumentorū
dictorū in concione, et p impulsione animorū, ad sequendum id qd suadebat,

Kodak Color Control Patches
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

© Kodak, 2007 TM: Kodak

inches

cm

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

Kodak Color Control Patches

© Kodak, 2007 TM: Kodak

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

quod impulsio, v. ea rei excellentia, v. eius dignitate et utilitate accipitur, fuit pro-
 positio: jejunium utile corpori et animo: argumenta perant: quia jejunium me-
 moriam iurat, intellectum acuit, voluntatem perficit, valerudinem et robur neq.
 ergo corpori et animo utile. Fuere in peroratione argumentorum variorum,
seu brevem memoriam sic: jejunium memoria iurat, intellectum acuit,
egregio qua excusatione possumus jejunium excutere. irate remade vultem negli-
gemus. nostrum animo, aut corpori hostes erimus. In tali summa argumen-
torum caveat orator. Nemo ne novam illis adiciat rationem, quod antea in p-
firmatione non fuit; alia peroratio in confirmatione inclinabit. Vnde ar-
gumenta com memoret rudi repetitione: nisi forte coram rudiore diceret. Jut eil-
la: dixi hactenus huc et huc: propter enim Auditori, quasi tacite arguitur
de mala attentione. Sed figuras vehementiores adhibeat, ut exclamatorias,
interrogatorias vehementiores: Apostrophe eg. Gratius huc influenter in au-
res, et in animos Auditorum

2° modus et materia propositionis formandi affectus, et puncta porrecta Auditori ad
 meditandum et apprehendendum, qui de explicatis, impellit ut huc sequatur quod bona
 sunt, ut amet, ut conuincat, ut desinat eg. huc ad propositionem dictam, in peroratione
 dices: fini rete conuincem; atq. porrigere ad reflexionem. Nemo cogita jejunij
utilitatem, et ex pende, quod si: Doctor vocet id Angelorum cibum: tunc Angelorum
cibum reuocas: quod ergo tibi sapiunt conuicia: certe satand eg. Ita et alij puncta
adferres. Optimaverit et vibrantia puncta operantur in meditatione, si adferant gra-
uiora aut scriptura, aut si: Patrum verba, aut exempla brevia, eg. eg. ~?

3° si ad materiam illam pro tractas, adferas aliquam Historiam sacram, illam q. non
 multum dilatando explices: deinde ex hac terrorem inuicias Auditori, v. aliam p
 exigentia rei affectui. Ad exempla autem accipienda, pro alio si breu, ubi
 est Paris Perenfedel: ubi historicas habet conuinciones.

4° sumunt alij affectus, reperendo conuincit, thema, et ex hoc emunt reflexiones,

ad 4^{or}

121
ad quos novissima deducta, ad suam tamen materiam tendentes, ut de morte, ju-
dicio, inferno, et Cælo.

Nota affectus debere accuratè scribi, et vivationibus figuris instrui, et prius eos in se orator
debet excitare, ita enim ex animo loquens, impelleret, facilius auditorem, si se prius im-
pulerit. Deinde vitare debet ludibras cogitationes, quæ risum movent, deinde non debet
nimium longos affectus ducere.

Signus De elocutione Concionis.

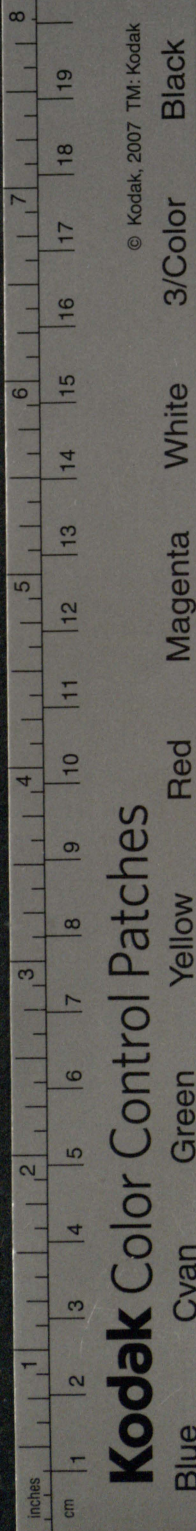
Elocutio, et cogitationum notarum cultus, verbis, cultis, et nubi in orationum expressio. De
hac non alia sunt præcepta, quam quæ latinam elocutionem explicant. Sumitur hæc à tropis,
figurisq; et amplificationibus, et stylo.

Primo quali stylo dicendæ conciones? Et diversitate materiam, diversus adhibeatur stylus.
Ordinarie amplius, et ad exquisitè affectatq; verbis elidendus, rarus in dæmonibusq;
sensibus gravibus abundans: si in genere deliberatio dicij concio, si autem in genere
purè de monitione, orator adhibebit elegantiorē, aut tunc stylum: ut est hyperbolicus,
comparationibus ingeniosis, rem laudandam ad tollentibus, digressionibus, Narrationibusq;
quæ ad autum stylum spectant: ut aliis: fusiùs dictum est: etiam ubi, ubi de variatione
orationis dictum est: et varietate styli: Dicitur de elocutione plura orator, ex explica-
tione præceptorum s'arj de elocutione. De pronuntiatione et gestu, idem regulas tradit.
Pronuntiatio et gestus fieri debet congruè ad materiam quæ tractat, tunc submissi-
ori voce, tunc elevationi, tunc autioni utendo, ut res exigat quæ tractat, præterea ge-
stus dabit ex levitate in hoc reflexione.

Signus Proponuntur modi concionum.

Quamvis superioribus paragraphis explicuimus concionis partes, earumq; inven-
tionem, tamen quæ diversæ modis, his utendi, quos modos hic præsequimus. Sic ergo.
Modus unus formandæ concionis est, per meditationem, hic modus non fatigat

4

Oratorem, qui habens copiam rerum et verborum, nulla difficultate absolvat hac
arte conionem; ut autem hic modus intelligatur, sciendum est, quid sit meditatio. Est autem
hæc aliquid veritatis, seu propositionis vere ex sacra scriptura acceptæ examinationis, et
penetratio, illiusque per discursum dilatatio, tum reflexio super actiones humanas: tan-
dem impulsio veritatis per affectum. Hoc ergo modo volens dicere conionem accipiat
textum scilicet Evangelij, et quid præ homini si universum mundum luere per ani-
mâ verò sub detrimentum patias. Ergo examinet hanc veritatem, explicet et
amplificet percurrendo omnia mundi bona: nempe divitias, voluptates, honores, a-
micitias etc. nihilque præfuturas dicat, si anima periculum æternum subierit. Certe
hanc nec opes, juvabunt, nec honores, nec amici, etc. subijciat historiam aliquam,
si potest, v. si habet. Discursu absolutò veniat ad reflexionem faciendam Auditori,
quodrendo: quomodo animam illi suam hucusque estimaverint, an non in bonis
his omnem spem suam et beatitudinem posuerint etc. Hac absoluta reflexione
descendat ad affectum impellendo voluntates non terrenis vanitatibus, se se immer-
gant et transitorij rugis, id illa bona arripiant, quæ animâ seducunt et plus
animam ducunt, quam temporalia. Exordium ad eum modum coniones formas dica-
do: quod letus: evangelij plurima habeat. Etiam videt inveniendâ dogmata; ex
his te unum velle accipere. V. sumptò textu Evangelij dicat, examinet hanc ve-
ritatem, ut fructus ex illa spiritualitatem accipiamus. Subijciat aliud exemplum
super illa verba Christi: Ego sum Pastor bonorum: explicet Orator, quod Christus de se dicat
textus, et esse bonum Pastorem. tum per amplificationem enumeret officia boni
Pastoris; tum dicat quod habeant homines multos Pastores, qui illorum curam agere
volunt, ut mundus caro demon, id omnes mali, quin pessimi, quæ quæ sunt
intendat. Deinde descendat ad reflexionem super vitas Auditorij dicendo: quòd pasto-
revivify, v. viveris. mortales cogitate: tu sequeris voluptatem et habes, carnes
Pastores, tu superdiam vitæ, et habes demones. etc. Enumeratis præ actiones quas
seductores.

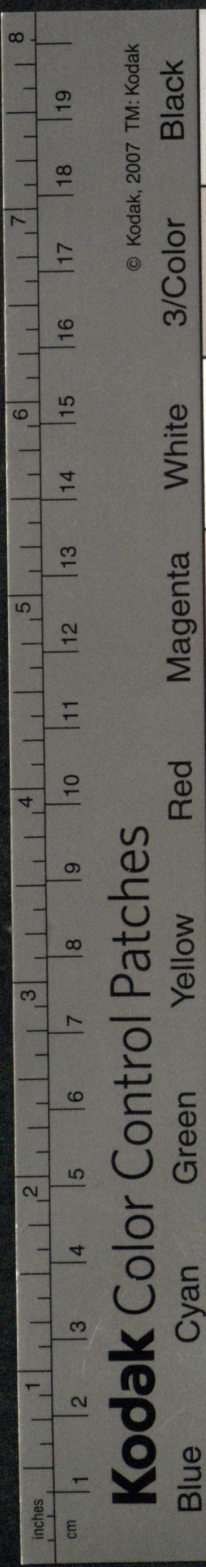
A

reductores hujusmodi suadent, et volunt moraliter. Ad affectum descendere, inclinando voluntates, ad deserendum hos Pastores, et sequendum Christum Pastorem optimi etc. Tali modo potest absolvi et concilio Panegyrica, faciendos reflexiones super vitam scilicet, in cuius laudem peroras, et sermone ad homines rudes dicendo: qui eiusmodi conciones et intelligunt, et libenter acceptant.

Modus 2us est, per homiliam. Tali modo concionandi utebatur S. Patres, quorum homiliae leguntur; habet et Pater Modzianowski in concionibus suis alijs, etiam innexas homilias. Porro hoc modo orationem absolvet Orator, si: evangelij textus plures explicet, sive juxta id quod ad articulos fidei spectat, sive juxta id quod ad gloriam celestem spectat, sive juxta id quod ad mores hominum et vitam perfectionem, et sanctitatem hominis. Apponet deinde affectum in fine ditionis impellentem ad huc credenda, v. desideranda, v. sequenda, quae suadebat. Affinis hic modus est modo superiori, hoc tamen differt, quod in priori modo potest ex uno sacro textu doctrinas morales enere, plures: hic expluribus. Deinde, quod in hoc modo non requiritur reflexio super vitam et actiones hominum faciendae, pariter ne affectus post singulos explicatos textus: requiritur vero in priori modo.

Modus 3ius est, per narrationem Rhetoricam: Hoc modo in scriptura Concionem Orator, sic praedat: thema s. evangelij proponat, ex hoc propositionem eruat: tum formet exordium, juxta dicta superioribus. Deinde in propositionem accipiat Historiam aliquam Ecclesiasticam, ex vitis s. s. v. aliunde, illam oratione tractet, ad singulas Historiae partes reflexiones, et affectus patiendos: donec totam edisserat, tandem concludat v. ex illo thema: Ego sum Pastor bonus: formares propositionem dicendo: Dobry Pasterz Chrystus, bo nigdy na zube owiec iwoich nie goni. Tum exordium formaret, et perficendo tunc propositionem, dicendo: eum esse bonum Pastorem, qui damnavi gregis non quilibet: et enumeraret officia boni Pastoris, ut ei: vigilantia, cura, defensio, pietas

Kodak Color Control Patches

© Kodak, 2007 TM: Kodak

#

alimentoŕum, quod ipsum aŕtificares. Tum adderes, nulluŕ alium Paŕstro-
 rem reperit ipŕe, intusiŕŕdicatij, qm̄ ipsum Xŕm̄; et apponeres pŕositionem
 datam ŕupra. Probationem acciperes ex Chistoria de Udone Archiepiscopo
Magdeburgensi, qui post mortuŕ a Deo plurima accepta, vitam non ementiam,
capite plexuŕ eŕ ŕ. Maŕtino. Hanc Chistoriam Oratoriŕe diŕponereŕ ego
 Udo erat Parentibz ex ilij ŕortij natij, dŕsum mē pietatij puer erat: Hic excurrereŕ
 indijcaŕ ŕum: quod Deŕ frequenter immittat nobiz egeratem, ut pietati ŕudeam,
 non ŕperantes ŕubidia a fortuna, ŕd a illo: et acerbam pŕŕŕŕiam, calcas quod-
 dam habemus, ad ŕequendos virtutes: hanc theŕim dilataŕes breuius, ut longius,
 ut plauent. Redires deinde ad continuationem Chistoriŕe, dicendo: Datuŕ ad ŕho-
las ludo, in quibz habes eŕpet, nec pŕŕŕet ob defectuŕ talentorū dicitur eŕadere, ad
Magiŕtam ŕcientiarum ŕpigit ŕeŕtifiŕationem. Iterum ex hac Chistoriŕe ŕos-
 ticula formaŕ theŕim, dicendo: om̄os eŕŕe conatus, ŕi ŕe in iudij, ŕive in a-
lijŕ laboribz, niŕi pietate et pŕeŕe ad ŕanctos ŕusa ad iubenŕ; pŕoŕŕimud, ad ŕeŕtifi-
nam; hancq; pŕositionem dilataŕes. Redires iterum ad Chistoriam ŕtinuan-
dam dicendo: impetravit ludo a ŕeŕtifiŕa ŕcientiam, eŕasq; iŕter ŕos ŕŕŕifiŕing.
ŕcientiarū pŕŕŕŕe, gradus illi fuit ad officia ŕecleŕŕiaŕia, in quibz, aliqñtū pŕŕŕi-
xit, deinde in ŕolentiorij ŕitū factij. Ex hac parte Chistoriŕe formaŕ theŕim
dicendo: quod eniam pŕiŕŕimos homines fortuna, malij moribz induat, quot ŕancti-
ores quot felicioŕes in ŕeterna ŕuŕŕent, ŕi in egerate illos deŕinuiŕet Deuŕŕe
dilataŕes hanc theŕim qŕ. Ad continuandam Chistoriam redires dicendo:
videt Deŕ in Episcopatu impium Paŕstroŕem, panire dŕŕi mulat, monet reperijŕ di-
verŕo tempore ŕoibz, cepa a Ludo, jam. ŕatij ŕuŕŕi Ludo. Tum excurreres
diuinam bonitatem, non feŕŕnantem in pŕŕnans et pŕditionem, ŕad oŕŕŕŕo-
ŕies monuit, cum potuiŕŕet non monitū pŕdidiŕe, ŕad ŕanctiŕa ŕŕilia accipien-
da, voluit,

da, voluit monitijs inducere. Et hic applicares ppositionem conionij. Continu-
ares panimodo reliquum chistorid: apponeres conclusionem affectibz pportio-
natis instructam. Epimodiconfirmatijs, per narrationem, figuram, uivatiorez,
propopdias, apostrophas, descriptiones admitti plurimas. Amplificari possant
theses, per inductiones tum similiarum, tum chistorialium brevitel comemo-
natarum: ut leges in conionibus Parris Perensfelder.

Modus qtz ex per Chriam; Quid hbc sit, dictum alibi. In hoc modo sic pcedit. Ac-
cepto textu Evangelij; s: illum lauda, quod ab eodem nobis doctrinatum fontem
porrigat: et ex illa doctrina aliquas, ea qz amplifica: tandemq; appone pposito-
nem quam cogitasti, v: enormium muta, in ppositionem exordij, de illa discute;
et post discursum appone ppositionem. Deinde appone causam, contrarium,
simile, exemplum, testimonium, et Epilogum bz. accipere textum s: Evangelij.
Modicum non videbitis me: ppositionem formare, dicendo: qd res modice, deum
et amore me ignobis eripiunt: modica voluptas, modicus honor, modica vanitas etc.
Tum ad ppositionem descenderes dicendo: qd ut res modice deum nobis eripiunt, ita
dedem res modice, ad gravia deducunt crimina: explicares illam sic: Et o d matego
nie uieka grechu, wielki ego jz nie uchroni. Adferes causam seu argumen-
tum erutum ex locis intrinsecis: v: qz res modice mala, sunt semina grandis malis.

Disponeres in ratiocinationem sic: ex quo nascunt grandia mala, illud si quis non vi-
ret; in grandia mala incidet: Id ex peccatis parois grandia nascunt mala, qz habent
illoru semina, ergo qui hbc non evitat, non evitabit majora. Amplificares argumen-
tationem additijs ratiocinibz ppositionibz majori, et minori: juxta dicta superius. Adfer-
res item testimonium ex sacra scriptura, illudq; v: symbolicum, v: clarum v: g: ecclesiasti-
ci qz dicentis: qui spernit modica, paulatim deidet. Hoc ipud amplificare p indu-
ctionem, v: alio modo. Adferes adferre, et aliud, et aliud testimoniu. Adferes exemplum
ex vitjs sanctoru, v: ex scriptura sacra, v: ex historia pdica: v: g: Eva mater non

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

caebelat modica, lapsa e in magna. Paruum erat arbor mox ita adire, videre, col-
loqui serpenti, in pomo complacere, deesperare: quò deoventu: ad gravem deoventu-
e inobedientiam: Gephyrum dei violavit, cecidit. s: caici pret parva, magna evitafet
Adferres item contrarium dicendo: ga qui parvas virtutes non contemnu, ad ma-
gnas se disponit, ita qui parva vitia non fugit, in magna ruit: hoc ipsum etiam dila-
taret: adferres item simile dicendo: si gutta in navi, frequentior cadat, de metset
navim: ita ego. Conclusionem appones cum affectu: haberesq; levi labore paratans
conclusionem.

Nota: non debet omnes omnia partes hinc adhibe-
ri ad orationem factam, sed quod tibi placuerint, adferri poterant. *?*
Modus huius formandae conclusionis e per expeditionem orationem. Potio expolitio
tota sicut: ppositione, ratione, seu argumento ppositiois: et i perum ratione rationis;
ex ratione accepta, v ex textu aliquo scripturae v sententia, v exemplo v statu et
sclusionem. Si tali modo dicere paratans conclusionem, omisso exordio, statim in una perio-
do pone ppositionem tantum; hoc et non explicando expressis verbis, quod de hac materia
dicere velly, qm ppositionem ex textu s: evangelij formabis, v si placuerit, adhibebis
exordium aliquò ex dictij modo: deinde appones ppositionem; partes alias adhibebis ex
ppositionis, ad confirmationem: res n indiget exemplo, qm intelligit ex modo s: affini huic.
Modus huius formandae conclusionis, per duas partes. Hic modus sic pcedit, accipe
thema s: evangelij; erue ex illo duas ppositiones, ad eandem materiam se referentis:
ut unam ppositionem trahes in una parte, alteram in 2da. Exordium appones
juxta dicta: ut v ppositio: Ego s: pastor bonis: ex hoc una sit ppositio: nie ma s2 lep: ego
Paster za nad Xalsa: altera: My sami dobri i ego puiemy. Formares exordium ex
hac assumpta thesi: Nego na swiecie niemasz Pasterza Amplificares pnume-
ratione partium: qz voluptas dicit bonu Pastorem, Mundq; caro ego. Descende q ad po-
sitionem dicendo: quod falso si jacent suam bonitatem, cum id solq; xij de se testet:
quare in una parte s: omij dicam: melior nemo e Pastore Xto: in 2da: ga nos ipi illiq;
bonitatem destruvimus. Tum pbares unam, de confirmatione modij dictij, qua absoluta

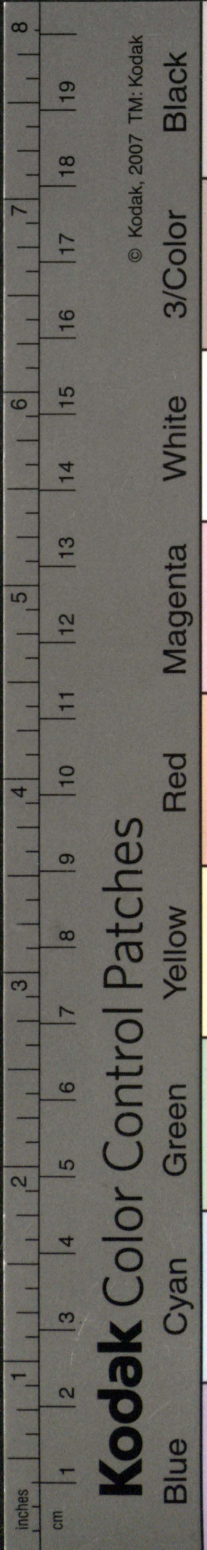
dehenderis

ad aliam confis mandam appones perorationem. *D.*
 Modus *trig* formandae concionis est evangelicus: hoc est si orator non aliunde
 accipiat pbationem, quam ex *s*: evangelio lecto. In hoc modo, sic procede: vide
 qua materia potissimum *s*: evangelii dicat: tum p tot: *s*: evangelii, seu illa ma-
 teria forma ppositionem: argumenta habebis ex eodem *s*: evangelio *ly*: sit
ly evangelium de Regno celorum dicens: simile est regnum celorum tagend mis-
 s*is* in mare, thesauro abscondito &c. Omisso *s*: themate, et adhibito exordio brevi, for-
 mare ppositionem dicendo: *Na* nibeo *cy* *ko* *rbic* *pot* *re* *ba*. Tum lectis *s*: evange-
ly textu acciperes *simul*: simile est regnum celorum negotiatori quodrens *Margari-*
tas, explicares labores mercatoris, pericula vitae, pericula fortunae &c. et applicares
 ad ppositionem. *qa* sub nomine *Margaritae* *Xp* *illum* intellexit et difficultatem in
 quodrens illo ostendit. Acciperes deinde *textum* alium *pari* modo tractares, *ma-*
dem conclusionem appones.

Modus *quid* formandae concionis est scholasticus seu floridus: hoc est cui exordium
 sicut ingeniosis sensibus, eruditionibus, symbolis, pbatione spariter. Habent phas-
 taginem notatorum, facilius in digne sit cum bono ingenio. In hoc sic procede: ac-
 cipethema *s*: evangelii ex illis in operatam ppositionem ex ordij: *esue* *p* *rationib*
 ingeniosis, sive ex scriptura sacra acceptis, sive ex *Doctis*, *Symbolis*, *Historijs* &c.
 ditata: deinde ppositionem concionis appone *ly*: sit *thema*: *Tristitia* *vestra*
vertet *in* *gaudium*: ex ordij: *ppositi* *o* *est*: *mundanarum* *voluptatum* *initium*
semper *est* *factum* *tristitia* *est* *us*. *Dicere* *res* *de* *hoi*: appones fragmentum *hora-*
tis: *tristes* *voluptatum* *ex* *huc*: deinde *Symbolum* *Cy* *tharae* *sonantis* *fractis* *cul-*
tulerunt *gaudia* *luta*: tum *Aut* *pothegma* *cui* *q* *dam*: *qui* *vitam* *humanam* *sed-*
na *theatrali* *accommodavit*: *cui* *q* *initium* *lctum*, *tristitia* *est*. Tum ad *ppositi-*
o *is* *concionem* *descendendo* *dices*: *has* *est* *pe* *ccul*: *miserias*: *aliter* *in* *ta* *divi-*
na *predi*: *miseri* *ip*: *in* *ha* *q*: *lcto* *ex* *ita* *termina* *q*. Ad confirmationem descende-
 tes, *ly* *dis* *ponendo* *historias*, *eruditiones*, *testimonia* *ingeniose* *applicata*, &c.

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

#

prita sancta scriptura v. g. psalmi dicentis: Virga tua et baculus tuus ipse me
edocuit sunt: explicares scripturam autem sensu, aduere symbolum v. g. aurum
 ignitum, excoctum fulgens, cui: me flamma seruat. applicares hoc omnia
 propositioni, et deinde concluderes orationem. Hic modus iucundus, et eruditus
 modicum, vadet, mulcet aures, non conuincit intellectum.

Modus gnus formandae uisionis et moralisationum. Dicitur moralisationum, quia
 multas reflexiones habet, hominum moribus seruiens: indiget multa supelle-
 ctili erudita. In hoc sic pede: accipe textum: et euangelij dicentis: etue ex illo pro-
positionem conuisionis, deinde unam et alteram propositionem ex ordij: quas dilata, seu
 per res, seu per uerba, seu testimonia scripturae laud. V. g. sit thema: Mun-
dos gaudebit, uos plorabit. ima reflexio, per exordij erit: mundi conuersione, et
flitio insultare. Dilatares et probares propositionem hanc: tum scripturae laud
 textibus, tum per sanis eruditionibus et historij v. g. Absoluta reflexione hanc, re-
 peteres iterum thema, aliamque subjungeres reflexionem, tali modo probares:
U. g. qd. diversi sunt mundi genij, et sanctorum: dum hi plorant, mundus ridet,
et dum sancti rident, mundus plorat. Deinde absoluta etiam hanc reflexionem,
 repeteres iterum thema aue per u. g. ad propositionem orationis, dicesque: quare
non gaudeant Apostoli ridente mundo? Boa. Bog. u. u. i. a. t. e. l. e. k. a. r. a. r. e. m.
ci. e. r. y. n. i. e. m. o. g. g. Probationem acciperes ex genesi dicente: facta est rixa
inter Pastores Abraham et Lothi: dixit ergo Abraham ad Lothi: reuere
me: si ad sinistram ueris, ego dexteram tenebo: si tu dexteram elegeris,
ego ad sinistram pegam. Ex hoc textu reflexionem moralem faceres,
 super hoc: facta est rixa; quod res de quo litigat, de pingui possessione. mi-
 nimie: materia litis inter Pastores fenum et gramen: sic passim litiga-
 mur de re leuissima, feno et gramine. Hanc ipsam reflexionem addu-
 ctis scripturae exemplis, alijsque eruditionibus probares. Adduci possunt e-
 nucleationes rei explicationes de qua sermo est, descriptiones factorum
 enumerationes

enumerationes

125

enumerationes xxx. Ita una reflexione absoluta, ad aliam venire; quae
vex eadem parte textus v. ex ulteriori acciperes. Vg, dixit ergo Abraham
ad Loth, recede a me; fueres reflexionem: Fratres duo repellunt quid-
causa. eae se viligantes, ita plerumq. sit: famuli, serui, lix, sunt pe-
menta isarum, odiorum inter dominos; et hanc reflexionem, iterum pta-
res eruditionibz, explicationibz factis; ita in reflexionibz pcederes ad pla-
citum. Tandem ad applicationem descendere quibrendo: quidei, qde-
andem terram vitare de severitiz fratres? et simul epe nunquam?

Abraham ex nominis explicatione, significat excelsum, quasi divinum quid
spirantem: Loth significat hominem colligatum terre steris: hic figurat
mundi, ille dei gerit; non venit ergo Abraham cum Loth; non conveniunt
gaudia caelicum mundanis: si hoc dextram illud sinistram tenebit simul
epe nesciunt. Adferres si placeret spirmationem ad et hanc tractare qz
simili v. alio modo, tum perorationem appones.

Nota 2° moralisationes alias esse politicas, quae spectant ad gubernan-
dum statum externum Regipublicae: alias spirituales, quae spectant ad
vitam, et mores sancte institutos, adhibebit Orator eiq. modi reflexiones,
pcursumstantia et aditioris, si coram culto perorat Auditor, utraqz adhi-
bere poterit, si coram rudiori solas spirituales.

Nota 3° non debere epe plixum Oratorem in singulis Moralisa-
tionibz, dilatandis: nuda tamen reflexio, non erpienda, id debent illi sta-
tim addi p. bationes, v. brevius v. aliquantum longius tractare. Quam vero
multis debet inesse digressionis q. modis Oratori; illis prudentis s. mittis; po-
tiores tamen debet dare conuisionis partem, sud p. positioni in orationem
aucta: moralisationes enim sunt extra materiam p. positionis, q. v. v. mul-
tas doctrinas adferant Auditori, tamen non e. id omnino ad se p. ditionis.

Kodak Color Control Patches

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

© Kodak, 2007 TM: Kodak

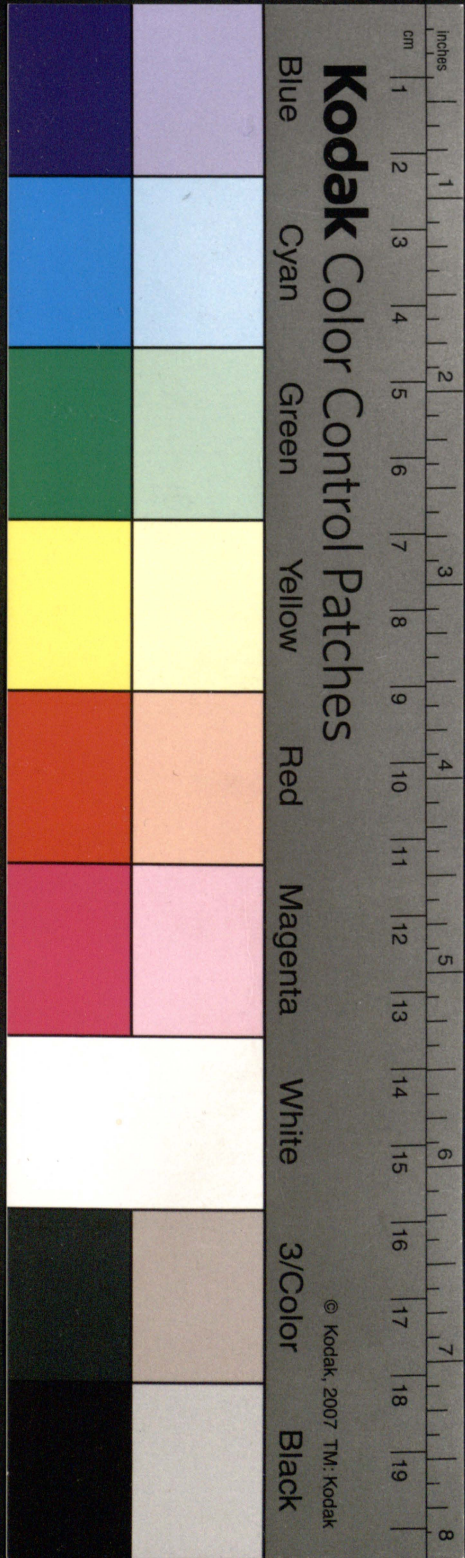
#

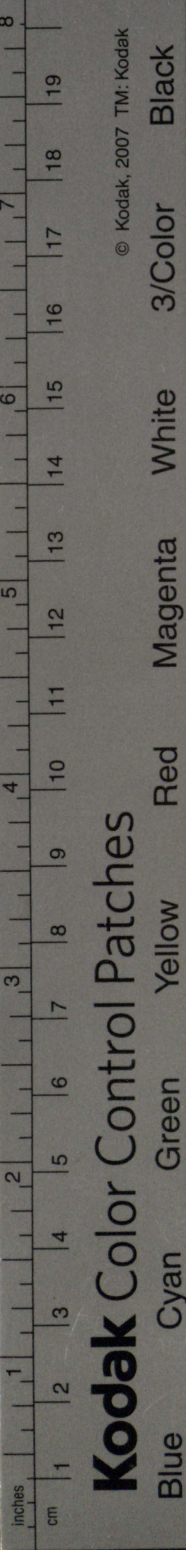
Nota 3ta Moralisationes elegantiores esse et plus habere authorita-
tis, si fundamentum illarum accipias, ex interpretibus scripturæ sanctæ u^{el} versionibus.
Modus romus formandæ coniunctio^{is} et peritorum potestati^{um}. Hic modus ha-
bet in exordio artem novam, tractet illud orator modis dictis supra. Totus
situs est in explicatione propositionis eiusq^{ue} divisione. In hoc sic procedit; pro-
positionem acceptam, dividit in aliquas partes, quasi in membra illi inclusa:
et singula deinde membra confirmat u^{el} sit oppositio: Uoluptate uiceluy, dā
bayhuo ludri. Hanc propositionem dividere in sua membra dicendo: qd
uoluptates mundi occidunt homines in fama, occidunt in fortunis, occidunt
in uita Christiana et anima. Singulas partes confirmatione probare et concludere,
ut alias orationes.

Modus latinus formandæ coniunctio^{is} et Hispanicus. Hic modus excludit
moralisationes digressionem facientes à materia assumpta, id uult fixa
insisti materia. Sic autem procedit: thema ex euangelio accipis, et ex-
plicationes, sive interpretationes thematis, uidentur in sanctis Patribus,
u^{el} doctoribus scelesid quærendo: quid de hoc themate dicant, ex quorum
explicatione solida propositio eruit: q^{ia} innixa sancto interpreti: et deinde
sibi format Orator aptum exordium ad propositionem: Ubi sit thema; bis
imus colligimus: id est zizania quæ res in sanctis Patribus explicatione
textus: inueniresq^{ue} dicentem unum: Zizania uitia sunt eradicanda cu
nedum adulta: appones in uandatam huic applicationi propositionem:
Item, niecnoie zabiegai poki mtoda. Exordium acciperes, quætra-
dorationes, quare uerbi illi tam alacriter Dño obsequium obtulerint
ad eradicanda zizania: ut quod triticum inficeret quod debita pingue-
dinem tritico suffocaret: tum si doctorem citares, illiusq^{ue} sensum: et
appones propositionem. Confirmationem seu probationem acciperes ex
illo uerbu Cantico^{rum} 2do: capite mihi uulpes parvulas quæ demo-
liant vineas: tum tractares expectationibus si Patrum confirmationem
hanc: u explicando

hanc: v. explicando malitiam parvuli vulpis, avstutiam in dandif-
 cando: adferens, Doctorem v. Origenem: sic de vulpeculis dicentem:
Competentes cum adhu parvuli sunt, capieas mandata et apprehendit:
dum enim cogitatio mala in initij e, et pusilla e, facile abici potest
à corde: nam si frequentior iteret, et diu permanserit, adiuat animus
sine dubio ad consensum, et post consensum, intra cor suum firmat, cer-
tume, qd ad peccatorem dicit esse huius: dum ergo in initij e, et pusilla e, capi
debet, et abici ne si adulta fuerit, et in veterata, iam non possit expelli. De-
inde faceres applicationem propositionis, in iustia peccatorum oporandis ad
parvulis vulpibz. Absoluta hac pbtatione aliam accipere, et concludere.
res. In hoc orationis modo ubi possunt dilatar pbtationes, apte ad ma-
seriam dilatant, ubi non brevis explicare transtant. Multis hic mo-
do indiget pbtationibz ad malum: quasi habere orator voluerit, sibi oporet
Pbtationem suam reperire plurimas.

Modus 2us formandae conuisionis e Gallius: Nimirum dicere illis
 possumus Ciceronianum, qui ex fontibz Rhetoricis intrinsicis confirmationem
 accipit, non vero ex extrinsecis tantum, ut sunt priores modi. Quamq et
 hi illis possunt permisceri in argumentatione dispositi, ut ipse fecit Cicero.
 In hoc modo sic pcedere: accipe thema evangelij s: et de illa virtute aut vitio qd
 thema attingit solide discute: virtutis illius bonitatem, utilitatem, et
 in hac acquirenda, negligentiam hominum explicando; pariter vitij tur-
 pitudinem damna, amorem quo in id homines ferunt, reprobando. tum ap-
 pone ppositionem. Confirmationem accipies ex loco Rhetorico intrinse-
 co, et argumentum illius ita dispone quod diximus in paragrafo 2do
 quod re, 2do, et amplificabis, et ppositionem applicabis, datus et 2^{das} et
 3^{iam} pbtationem pariter tractatam v. sit thema p^{ria} boqua m^{de}

Kodak Color Control Patches

© Kodak, 2007 TM: Kodak

H

Sedebat, et clamabat at: ppositio eruta eper; qd hoc tempore homo insidens, e
 Demonis Apostolus. Exordium formare, ex themate discurrendo: qd ordinariè
 suggit tempus Bauchi, demon ad insidentia debet et instigare homines ut
 tibi eos conquirit: id nihil de hoc agit in evangelio; verum de homine tantum
 sedente et clamante: discursui huius, apponeres rationem; qd usq; demon annu
 integm, inde nunc quiescere hominib; suum officium per agentib; hoc en un
 tempore, homo e Demonis Apostolus. Confirmationem faceres ex effectib;
 argumentum eruendo: qd qd homo, seduit animas et ad peccatum impellit:
 disponeres in argumentationem; sic: qui, seduit animas et ad peccata im
 pellit, e Demonis Apostolus, id nunc homo insidens seduit animas et ad
 peccata impellit, ergo e Demonis Apostolus. Dares rationem maiorem: qd
 homo insidens id facit, qd ipse demon exeret: et hanc rationem iterum disponeres
 in argumentationem, tam diuq; in pbanda maiore pcederes, donec ppositio majori
 aperta fieret. Ita pbata maiore irer ad minorem, daresq; illius rationes ab
 enumeratione partium: qd insidens induit innocentes seu verba; seu exemplo
 ad imitationes personarum sceleri servientium, et viciaq; lasciviar; discursuq; impior;
 inferes ppositionem ergo e Demonis Apostolus. Has argumentationis ppo
 sitiones dilatares, tum exempliq; tum scriptur; sacre textib; allatib; qd. Tandem
 peroratione apposita affectum excitares, et concluderes. Hic conuocandi mo
 dus Apostolicus e, ne tamen d dion; sit clauditor; subinde appones chironias
 aliquam accommodam materid; quæ non fatigat intellectus audientis, speculan
 te, id reuocat et firmius veritate infligit animo. Vehemens hic styl; adhibet;
 et figuræ vehementiores cum affectib;. *—*
 Modus & d huius formandæ conuisionis e Miscellaneus. Nimirum si ex modis supra
 dictis accipiendo partes quæ in diversis diversimodè tractans conficias conuisiones qd;
 accipiendo ex uno modo exordij tractandi: ex alio pbationis tractandæ formandæ, ex

alio

127
alio pariter aliud genus tractandi confirmationis, et sic deinceps. Res non indiget
exemplo, in alijs modis tradita.

De Concioni- bus Panegyricis

Præter conciones motales generis deliberativi, sunt aliæ generis demonstrativi:
in quibus persona aliqua laudat. Ut sunt in festis sanctorum, in salutatione
Regis, Episcopi in Cathedra ingressu, et funebres. Sunt et aliæ panegyricæ mo-
rales, quæ et laudem alicuius continent, et simul aliquid sudent. Finis eius-
modi concionum est, ut operantibus Auditori propositioni, et prius accipiat laudatæ
personæ. Modi panegyricarum concionum idem sunt, qui dati superius: in quo
tamen brevis aliquos

Modus unus Panegyricæ concionis est per narrationem vitæ scilicet alicuius cum re-
flexionibus datis superius moralibus: incitando audientes ad imitationem vir-
tutis sancti. Exordium, hunc habere potest sensum, u similem: sanctos
nobis deo proposuit, tanquam speculum et exemplaria vitæ sanctæ: quorum si
omnia assequi volumus, etiam vestigijs debemus insistere. Propositio est:
aperiam vobis vestigia scilicet: quibus insitendo cellum attingatis: u hunc sen-
suum tractares in exordio: scilicet non solum in vita Apostolos egerunt, de hanc
post vitam: hinc sanctus hodie nobis fiet Apostolus: illig vita nobis doctri-
nam faciet. Confirmationem acciperes, narrando vitæ illius particulam quæ
reflexionibus ad mores. Perorationem acciperes, accommodatè ad materialia.

Modus secundus si accipias ex scilicet: vita aliquam partem specialem virtutem haben-
tem in fundamentum concionis, tum acciperes thema ex eo evangelio; pro-
positionem erues ad illam virtutem sancti commendandam quam cogitasti.
Confirmationem acciperes iuxta dicta superius. Ubi dicitur de scilicet: translatio
concionem, punctum vitæ acciperes; quod veritate Regi vita occubuit; thema

acciperes

Kodak Color Control Patches

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

© Kodak, 2007 TM: Kodak

inches
cm

Kodak Color Control Patches

© Kodak, 2007 TM: Kodak

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 8

11

acciperes: animam meam pono p oibz meis; exere: p positionem dicendo:
Sancty Prdule, uictima ueritatis qz. Exordium ducere ex thmate dicendo:
q oves pures sancti. stanislai, pempē homines non solum credi fuerit, Deiam uir-
tute, ut iustitid, temperantid qz et ipsa ueritas, quam alij negligunt; hic ama-
uita, ut phal occubuerit, atq uictima fuerit ueritatis. Confirmatione mo-
acciperes argumentum formando: qz sancty occubuit p ueritate: in ar-
gumentationem sic disponere; qui succumbit p ueritate, uictima ueritatis.
De sancty stanislao occubuit p ueritate, ergo uictima ueritatis. Dares ite-
rum argumenta singularum p positionum, et illa amplificares. Uacipere
p confirmatione textum aliquem tybolium sacrd scripturid qz illud e-
uidit: Nō p filio offeres agnum anniculum; hoc e: oblationem seu uictima
facies deo, offerendo agnum anniculum; tum dicurrere: filia erat laci
stanislai ueritas, quam tanto discrimine parturiebat, nutriebat qz p d-
etric per uirt eius partes ures. Quid p hoc attestit? se agnum anniculum:
et hic agni p prietates s: stanislao applicares, ipsius innocentiam, man-
suetudinē, candorem explicando: se sancty obulit sub gladium Botledai
quo occubuit hic summa ueritati Deo uictima p ueritate facty. Apponere p ueritate
Modus 3 huius q panegyrico motalis: in quo et s: laudat, et doctrina moribz sub
seruiens humanis apponit: seu ppositio ponit: et laudem s: dicens, et uitam ho-
minum instruens qz in laudem diui stanislai Episcopi formares talem ppo-
sitionem: Debre Pastore suo stanislao: my puiemy. ubi habes et panegyri-
cam ppositionem bonum Pastorem s: dicens: et moralem dicens: qd nos uir-
tij uostrij boni Pastoris diligentiam destruaamus. Tractay hde conicio ali-
quo ex superioribz modo.

De saluatoria Regis concione, aut alicuiq alicuiq congreg: dico qd hde n differat
 artificia superioribz. Format Orator ppositionem laudatiuam Regis, u congreg
 ex circumstantia se hunc offerente. Si ad comitia uenit, ex circumstantia comiti-
 alium salutay, si ex bello, ex circumstantia belli, u uirid qz. Saluatoria Episcopi

in ingrepu

in ingressu Cathedral, materiam habebit ex honorij excellentia, virtute Præsulij,
 cultionib; obitij, spe Ecclesij, et Populi: stemmate, Domus, & c.

Funerij conio si moralij, non eget hic suppeditali sibi materiam, si e Pan-
 gyrica, in illa laudat; de funtq; à genere ita, positib; animi, fortitud, morte me-
 ritis, Regni estimatione, & fit; propositio ex themate scripturæ sacre ducta, & ad stem-
 ma alludentem sine hac allusione. Propositio allegorica non infrequenter dicitur
 ex eadem allusione ad stemma. Ut fuit illa conio Christophori Zreworki Epi-
 scopi Chelmensis in funere Palatini Rufici habentis stemma lunam ex
 themate: quasi luna plena in diebus suis luit, eruta propositio: petria w ostanie,
Kwadrze; quod propositio paradoxæ. Exordium accipit; & thes amplificata, de
 iactura mortui, & de fato inevitabili, etiam summas domos invadente, & ali-
 qua alia &c. Probationes ex scriptura accipiuntur tales, ad quas vita defuncti
 accommodari potest. In peroratione fit valedictio amicis, consanguineis,
 nomination omnibus pro circumstantia personæ; si senator fuit, fit va-
 ledictio Regi, Senatui, Regi publicæ &c: brevi adjuncto singulis encomio. &c.

Si laudandus fuerit in funere juvenis, nihil habens in vita sua facti nobilitatis,
 laudat; à genere colligationib;, accusat; mors intempestiva, ob cuius injuriam
 crepuit, qui sua indole multa Patriæ pmittebat obsequia, multa mar-
 ti, generi, honoribus, et deniq; eâ spe laudatur, quam ex suis talentis fa-
 ciebat. Ad hanc concionem, multam pharragi-
 nem rerum habeat Orator, eruditionumq; di-
 versarum ut laudabiliter ab iduoat opq.
 Potest etiam aliquos affectus inserere
 v.g. valedicentis defuncti perso-
 nam inducendo, quod cum sua
 valedictione amicus aliquis
 doctrinam et cohortatio-
 nem relinquat.

o p e

Kodak Color Control Patches

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

Inches
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
 cm

#

Pars 2da.

De exhortationibus, earumq; artificio.

Exhortationes sunt brevisculae conciones quaedam, quibq; laeas Orator utitur in varijs circumstantijs. Ad ut conciones aliq; sunt morales, aliq; panegyricae, potissimè tamen sunt, et frequentiores morales, aut panegyricae morales. Sunt autem exhortationes, v. de passione dñi in processione, v. de beatissima, v. de sanctis, v. triplicales in contractum matrimonij, v. funebres in corporis deputatione, v. in translatione imaginum, aut reliquiarumq; harum hic artificioa porrigenda.

§ AMUS

Expeditur modi exhortationum in genere.

Hi facile possunt intelligi ex modis concionum, quos Orator adhibere poterit omisa longiori amplificatione. Facilitatis tamen causa explicat.

- 1° quid sit exhortatio? ¶ Breve opus Oratoris laici, impellens hominem ad pietatem, v. determinationem lauti, v. implendam obligationem.
- 2° quas partes habet exhortatio? ¶ Ordinarie 3: nimirum propositionem, cum brevis exordia, v. sine illo, confirmationem, et perorationes. Dicit qd debeat habere propositionem: qd debet habere scopam, in quem tendat: si autem propositio fuerit, ad quid impellet auditores. Propositio autem potest esse tacita, nec ita enucleare poni, ut ponitur in concionibus: de eam statim in una periodo potest ponere Orator. Hypothesi autem propositione debet poni et confirmatio, et conclusio, seu peritatio. Potest autem adhiberi, ad una, aut duabus periodis conclusum. Confirmatio et aliae partes eò modo sumunt, quò diximus illas sumi ad scribendam concionem. Sit ergo.

Modus unus format exhortationij: per narrationem. Hoc est: si Orator narret illius lauti, de quo format exhortationem, virtutes, adjuncta reflectione morali eruta ex singulis vitæ partibq;. Vbi narret obligationes congregationis alicuius, explicitè statuta illius, et leges, quibq; observandij,

se subiecerunt

se subiecerunt sodales, sive confratres: deinde utilitatem expliet, exem-
plisq; id confirmet, apponita tamen aliqua ppositione. Vg. exhortationem
dicturq; de Immaculata Conceptione, tacitam haberet ppositionem: Imma-
culata Virgo, Immaculatos vult habere seruos: narret in explicando quod-
dam mysterij in hoc festo collas: nempe immunitas ejus à peccato origi-
nali, innocentia ejus in vno instanti conceptionis, quod nunq; subjecta
fuerit potestati demonis, ut alij sunt infantes eggs. Tum faceret reflexio-
nem ad sodales dicendo: En quam pura vobis e Regina, vobis pres peccata
Originalia, quod non alia crimina eggs: invid nee Immaculate servire vir-
gini eggs apponeret affectum, Et concluderet.

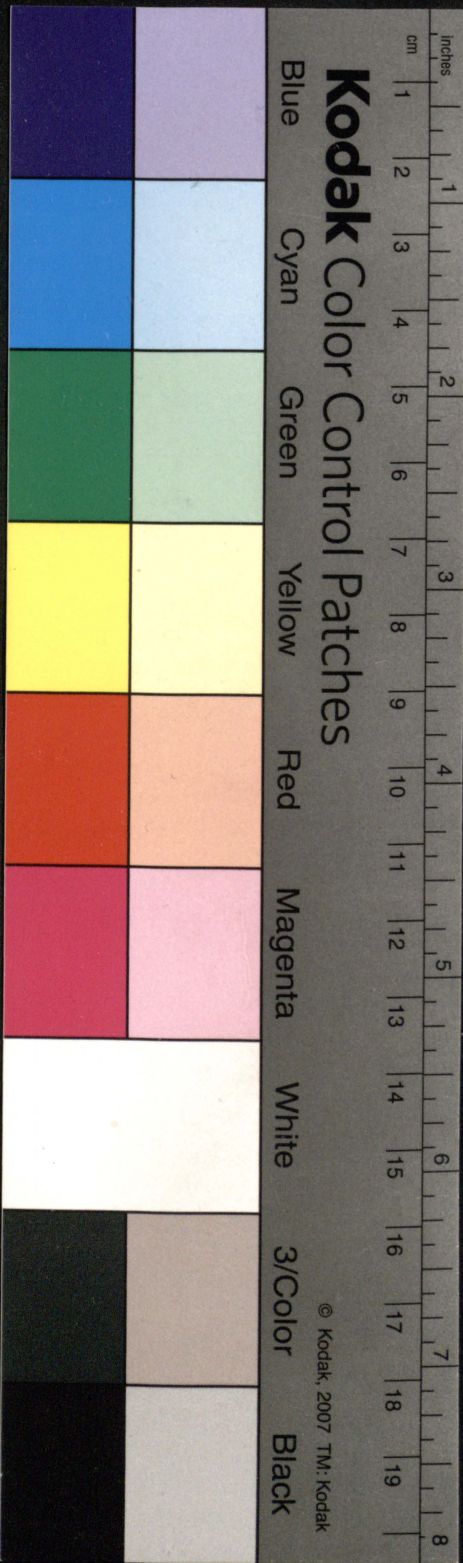
Modus 2us est per expositionem Oratoriam: quid ille sit et quib; dicitur par-
tib; dixim; superig in modis conjunctionum. Juxta it; dicta, ppositionem in-
veniat orator, det rationem, eamq; ex loco intrinseco, & extrinseco: ratio-
nem rationis addat, confirmationem, exornationem, deinde et conclusionem.

Modus 3us per chrid partes. Etiam de hoc assipio diximus in iidem mo-
di. Partes ergo aliquas sibi seligat orator, per illasq; exhortationem scribat,
accommodat ad illam materiam de qua dicitur eggs.

Modus 4us formand; exhortationis est per affectus. Propositio erit impli-
cita ejusmodi exhortationis, si in pationem voluerit excitare oratoris gaudium,
& dolorem, & erubescenciam eggs. Diximus de affectib; superius eos orator
materiam sub adhibebit, prout materia ejus exiget.

Modus 5us formand; exhortationis est, si orator chistoriam aliquam sacram nar-
ret oratorie, tum figuris nobilib; orib; tum reflexionib; moralib; illi festo, & ma-
rid illi convenientem. Propositio implicita erit, impulsus ad devotionem, & reve-
rentiam, & fiduciam excitandam in sancti ope et protectione eggs.

Nota pulchras fore exhortationes, si sub allegoria aliqua tractent sanctum
illum de quo exhortationem formant, sub nomine gemmæ, & sub nomine floris,
& ceteris pponendo: pariter confirmationes breves allegoricas alludentes
ad vitam sancti adferendo. In de nacente Beatißima diceret: solem si-
ne nube orientem: tractares confirmationem circumstantias nascentij

Kodak Color Control Patches

Beatisima sub allegoria solis nulla nude impedit: p nubem intelligendo peccatum; infortunata, hominibus et orbi damnosa & addendo in id scripturam textus, symbola et eruditiones, &c. Jam de exhortationibus in particulari dicendum restat.

§ 2us

De exhortationibus haberi solitis in die Sanctorum.

Modos exhortationum proponenda sunt deimus omni exhortationi servituros: nunc ad species illarum venimus, ut melius illustretur orator taceat, faciliusque intelligat dicta superioris.

Primo quid exprimendum oratori laico in exhortationibus de sanctis? Exhortationes de sanctis ordinariae habent, ubi illius sancti & sodalitates, sive confraternitas, ut e de Beatisima conceptione, sancta Barbara, sancti tranisii &c. In talibus ergo exhortationibus, potest orator commendare excellentiam Patronij, quae homines in hac vita indigent contra plures sata in insultus, in vita, et in agone fieri solitos. Hoc ipsum aliquibus confirmare, v. laura scripturam textibus, v. historijs de sancto illius Patronium datum alicui personae testamentis: v. comparationibus &c. Deinde movere affectibus ad cultum sancti, et observationem legum, in tali cetu manentium.

Item exprimere potest, quod indignentur sancti illis, qui sub Patronium illorum confugiunt, implere rescripta sibi a sodalitate. Deinde motivanda, re adimplendum id, quod sub lege exigunt.

Item exprimere potest finem congregationis, ad quem est instituta explicando: ut imitatio vitae sancti illius, in cuius sodalitate sunt auditores, et deinde, quae premia a sancto impetranda; speranda sunt eiusmodi sodalibus, diligenter et accurate insistentibus vitae sancti: et implere ad imitationem illius vitae sancti.

Item exprimere potest, quod obligatio fideliter impleta, fidelium nostris necessitatibus foviat sanctorum: et adhortari sodales confratres ad id faciendum. Ua conhorio etiam: quod si neglexerint sodales implere suas obligationes, pariter et eorum curam sancti negligat. Dabit diligentia et praestis lauro Ora-

tori plures

#

130

tori plures impetus et meliores, ubi re conatu necessario applicaverit ad
suam functionem.

§ IIIUS

De exhortationibus in passione Domini.

Hæc materia, pateticis indiget exhortationibus, cum sit per se patetica. Quare Ora-
tor eiusmodi et motus affectibus potissimum abdolet, quibus immiscebit vi vases
figuras, quæ hominem commovere pote, sive ad affectum doloris, sive compassi-
onis, sive penitentis, de peccatis. Sunt eiusmodi exhortationes, & super totam
Passionem Dñi, & super eius partes: ut orationis in hortis, captivitatis, flagellati-
onis &c. In his exaggerat Orator Filij Dei ingentem in homines amorem,
ex quo tam dira properant tormenta: tanta vulnera contumelia; ubi descripti-
one uter; et reflexionem facit auditori, quomodo tandem amoris respondeat
nam enumerabit peccata, qui bñ ingrati homines beneficij Dei respondent:
et adhortabit ad meliora.

Item si Orator partes passionis accipit, describit illius partij doloris angu-
stias: et alicui speciei peccatorum applicat. Ut si de orante in hortis de ho-
mine dicere, et agonizante: illius orationem et agoniam potest attribueri ac-
cidit, reultis orationis humane, et negligentij in cultu Dei deferentij &c.
Item de ipsa partij passionis dicentem Orator, potest auditorem impellere affectibus
ad gratitudinem præstandam Deo, per voluntariam mortificationem in senti-
bus respondentem illi passionis parti. Ut si de flagellatione Dei dicitur, movet
ad subtrahendas corpori delicias illius afflictiones eligendo: & si sponte has
apumere noluerit, illas libenti animo accipiat, quas Deus immittit.

Item dicere poterit post explicatos dolores patientis Xpi: quod merito in-
dignantur auditores furenti. Iudæorum copulo, qui tam probe se Deum
affluit: addet, quod sibi potius debeant indignari, qui suis criminibus iterum
flagellant, et affligunt Deum, ipsi carnifices Dei hominis.

Ad cultiorem eiusmodi materialem tractationem, allegoriam
commodatam adhibere poterit ut Vg: solis obscurati, aut Læonij
captivi, & spina Ieri, & maris ex sanguineo profluvio amaritu-
dine impleri &c.

CCCCCCCCCCCCCCCC

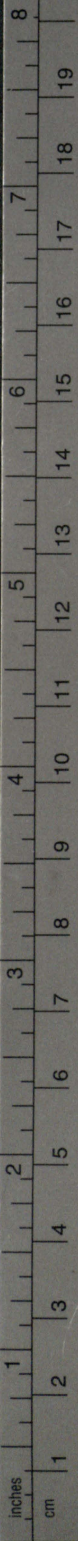
Kodak Color Control Patches

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

cm 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

inches 1 2 3 4 5 6 7 8

© Kodak, 2007 TM, Kodak

Kodak Color Control Patches

© Kodak, 2007 TM: Kodak

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

#

De exhortationibus salutantibus, et valedicentibus.

Contingunt eiusmodi exhortationes non infrequenter, uti ad miraculos a maligni imaginem peregrè veniunt. Sed aliter, honorem redditur auro loco: pinde ab Oratore auro ordinariè salutari venientes, et accipiunt vale abeuntes.

Cum ergo orator eiusmodi cultus salutari, dicere poterit, quòd sanctus hic gratè accipiat pium affectum, quòd desinet, quòd ipso corde accipiat prospiter. Promittet, quòd non irita eorum precaria sint desideria: hic petens sanitatem corpori, accipiet: hic animè, accipiet: hic successus bonos, accipiet.

Item ex circumstantia aliqua v. festi, v. temporis, poterit accipere materiam sermoni: uti stante aliqua calamitate, v. belli v. pesti etc. salutari cultum affectum erga sanctum extollet hominum illorum, qui in cultum eius descenderunt, promittentq. hunc responsum illorum votu. Deinde: si sancti dies natalis, v. alius celebres, sumpto impetu ex nativitate ducet sermonem.

Item si notiores aliqua personè in illo cultu reperiantur, à stemmate illorum imperum accipere poterit: extollet pietatem, promittet. Sancti suffragia. etc.

Cum verò valedicit cultui abeanti, exprimere poterit valedictionem nomine sancti, v. sanctè, in cuius honorem instituta peregrè processio: nomineq. eius gratè ferenda: pollicebis sanctum, se quoq. illorum domos visitatum, benedictionem allaturum, et divinas gratias: potissimum in extremo vult. Potest et personas nominare principales, quarum ductu et exemplo instituta processio, polliceriq. Patrocinium sancti.

Item exprimere potest gratulationem remissorum delictorum, per indulgentiè acquirit. et beneficium: monereq. ne via sancta sceleris ad vomitum reditu maculet. Hunc finem esse visitationum loci sacri ostendet, animè nimirum puritatem: in loco affixa esse anathemata lachrymas de peccatis, què longè gratiores sunt muneribus preciosis: eaq. cultum lacri accipere manu dicit. etc.

Item agere gratias potest, plac in sanctum pietate: dicere, quòd Deus numeraverit gressus eorum ad premium: ille patrem familias in relictis domibus egerit, ille curam habuerit, suppellectilis, ille habiturus sit necessarium, seu opotiale,

seu de rebus

seu & ternarium. 22. l.

4

131

De exhortationibus in diebus strens.

Vetis consuetudo, cum sacerdotes, Parochi, suos Parochianos sacris induiti vestibus Nati-
vis Domini tempore visitent, spirituales strenas illis conferre. Porro strens, à End-
cis munus vocat, quod dabatur die festo, dictum à strenuitate, & quod est sine trena
id est luto; dabatur enim cetera strenuitate calendis Januarij, id est, in aliquam gratulatio-
ni, et cum voto & appreciatione, dabatur etiam in ludis publicis: origo strensarum, quibus
feliciem ominamus annum in ipsius initio; à Tasio Regedicijs manasse ab exor-
dio Mastid Urbis, ut agit Simmachus: qui Rex strens loco, accepit verbenas feli-
cis arboris ex luto Deo strens, cuius meminit S. Augustinus lib. 24 Cap. 6to de
Civitate Dei; atq; ex inde monstrans et appellatio muneris venit. Verbenas au-
tem felici arboris erant laurei rami, quos hominibus causa in ignem iniiciebant, et Impe-
ratorum foribus appendebant. De hoc Tibullus inquit lib. 2do Elegia 8to

Ut succensa lauris crepitet bene laurea flammis
Omne quot felix et sacer annus eat.

Augusto Imperatori Romanorum, etiam absenti in Capitolio strens reponere la-
lendis Januarij. Et omnes ordines in laeum Curtij votaminis ex voto per eius salute
strenas iacebant, ut inquit Suetonius.

Tiberius Populo strens reddidit in quadruplum, senatores in sellam caligula, argen-
tum deponerebant, ut testatur Dion, et Suetonius.

Tiberius prohibuit, ne ultra calendis Januarij strens exercebant. Canigula edixit, stre-
nas in eunte anno se redditurum, strens in vestibulo edium, ad capiendas strens, quas
plenis ante eum manibus ac sinu omni generis turba fundebat.

Simmachus Valentiniano, Theodorio Arcadio Imperatoribus, strens dedit, pa-
teram cuiq; auream, et pinos in quarum patera aurea.

Discipuli Magistri sui dabant calendaria et strens provincialis, verso suo pidi ut testatur Hieronymus.
Populus Romanus Principi calendis Januarij strens dabatur lauri folia, et carices, et Ma-
gi strens lauri folia dabantur. Haec eruditioni gratia.

Dictur exhortationem talem Orator facit, in visitatione domum strens nomine, ma-

Henric

Kodak Color Control Patches

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

© Kodak, 2007 TM: Kodak

Inches
cm
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 8

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

17

riam accipiat de nascente Xro, explicet: quod celum liberale in homines tam nobrem illi
strenam dedit; deinde doceat quomodo hęc strena conservari debeat, et longè nobilius, quàm
instabulo Betheemi, non firmo, quàm cordi danda custodienda, ne incommo do peccati veres.
tandem sua vota et omina cum gratulatione apponat, et hanc à se datã, esse se strena declarat.
Item potest exigere strena ab iudij, nomine dei; hoc e dicere, qd Deus veniat ut strena illi
offerat, et offerat pietas, offerat timor dei, observantia mandatorum eius, qui et offe-
rant pravi habitus, offerant peccata. 3. 3. Quod quovis suspicia, ex se grata tamen mune-
ra futura deo dicit; deinde polliceat divinam benedictiones.

Item potest dicere, explicando trium Regum munera; quod hanc strena Deus ab ij admi-
serit, id e etiam in suo spatia, nempe aurum, charitatem significans; thus tam ambo.
nam: Myrrham, patientiam designante.

Item ex anno novo potest materiam accipere dicendi, qd tempus vitæ novæ accepit,
à celo: in strena locum; explicet, cur Deus conceperit, id nempe ad vitæ novæ initia et sancti-
tatis, ut in natiuitate vitæ ambulantes gratiores faciamus deo et fiamus, sit amicus. Ap-
propiationem faciet, divinam benedicti nem implorabit, ne hęc nova strena veterat. 2.
Item in positionib; domib; dicit, ad stemonata domus alludet, ad honores, ad nomen, qd
omnia dicit esse munera dei: i. vadebit, ut hi utat; domus, ut dei domo; et polliceat in-
crementa fortunarum, incrementa vitæ, honoris, famul; plurimarumq; gratiarum Divina-
tum, quod omnia optabit. ultimas stenas super se dicit, nempe: vitam dicitur; quas
Deus omnipotens parat, post vera fata.

Item dicere potest, vicit stellam supra Betheemi stabulum apparentem Numi-
um fuisse, datã immortalis strena Orbis: ita se ab hoc Numine Oratorem cum
strena descendere. Et deinde ex circumstantijs Nascentis Dei, ut stabulo, fd-
no, lapide 3. vota formabit, et spirituali doctrina claudet. Suggestet facilem
materiam aliam Oratori praxis, in liberalem et eruditam strena.

§ Otus

De exhortationibus Nuptialibus.
Cautum in dictione, et bene prudentem hęc exhortatio exigit Oratorem: ne in vo-
luptates declinet sermo, aut interpretationes aulicas veniat.
Expriimet in hac materia lausa morti finem huius; rei ciet alios, quos sibi insolen-
tia fingit, mutuum amorem commendabit, et concordiam: dicit qd in hac s. l. s.
gratia confertur ad superandas occurrentes molestias, deinde ad sanctam horta-
bitur vitam, qualem in conjugio, tot sancti egerẽ.

Item exprimeret

Item exprimere poterit, qd sacramentum sit Matrimonij imago Xri et Ecclesie illi
 desponsi, juxta s. Pauli doctrinam dicentis: magnum sacramentum in Xro et Ecclesia.
 Tum facit et comparationem Xri desponsi Ecclesie, cum sponsis vtz, sicut Xrg perenne
 vinculum habet cum Ecclesia usq; in diem judicij: sic sponsos habere oportet: ubi
 explicabit illius contractus, obligationem, qm sibi mutuo prmittunt: se ad invicem non
 deserturos usq; ad mortem; sicut Xrg fidelis sub Ecclesia, ita et sponsi sibi & g. g.
 Item exprimere poterit concordando jugum sanctitatem ex historijs santis et hostiani ad
 mutuam in sanctiori vita emulationem. Item Adam et Eva in hoc contractu fuisse,
 uterq; conjugum sanctusq; uterq; penitent.

Item si apertit matrimonio nobiliorum Orator, utriusq; domo recordabit de casta, honore,
 stemmata, in laudem tum Patrum, tum Sponsorum: quod dicit esse unionis amorem
 adjuvmenta. Tum adhortatione facta ad agendam vitam, suo statui proportionata,
 optabit successus felices, benedictione Parentum accedente, et Divina.

Item poterit explicare juramenti obligationem, qm sibi prestant mutuo sponsi, qd sit
 indissolubile, qd usq; ad vitul terminum duraturum. Contra ea et inde poterit, qd
 lecta fuerit, quod docebat Matrimonium, a demone excogitatu, sic discurreret, quod for-
 sanideo, qd rari cordes sponsi vixerint, rari in timore Dei, frequentes in terris
 et adia: nunc si quidem a Deo institutum, Divinum sit necepe: Divinum verberit
 in preceptis Dei ambulaverint sponsi, et jugum hoc traxerint ad animasam salu-
 tem, et adificationem omnium.

Item discurrere poterit de amicitia, qm homines omnes se colunt, ut rem necessarias
 hominum convivii p qm sit afflictis compassio, latis augmentum solarij prestim
 vero illa, amicitia quod est iurata, plurimis et summis et modestis obnoxia. Deinde
 ad hanc fideliter et sancte collendam adhortabit.

IMUS

De exhortationibz haberi solitis, cum Religiosus habitus suscipit.
 In hoc genere exhortationis, spirituales se ostendat Orator, atq; de vanitate huius mun-
 di dicat, quam fluida opes vint, fugaces honores, amicitia perfida: qm ille felix, qui
 huc fugerit, absconditq; se ab illis in angulo Religioso. Deinde gratulabitur illi, qui expe-
 si huius fugacibus bonis, nomen Deo dederit, non mundo.
 Item laudem Religionum in communi pote d. cere, et ad id s. s. textu adferre, et exen-
 pla: tum modeste in laudem, sed Religionij excutere, qm poterit dicit patere, omni-
 nereg, in eius salutationem s. Patriarcham, et alios Divos.

Item discurrere de gaudio s. s. in celo regnantium, qd concipiant de penitentia.

Kodak Color Control Patches

© Kodak, 2007 TM: Kodak

hominum, cum status Religionis, sit poenitentia status, a prosperitate quidem habens,
 sed cuius exitus incertus est.

Item dicitur, retere posse, de vocatione, quoniam si homo rejecerit, non poterit bene sperare vitam
 aeternam. Ad constantiam deinde adhortabitur, gratiam Dei exponet, quod voluerit eum illig
 esse vult participem, quod de spectata hominibus, sed Deus amabilis, et certa remita et ad gaudia
 aeterna.

Item de ipsa vere Religiosa, quoniam alij Angeli porri-
 gebant, alij B. S. S. alij alij sancti. Hanc assumptionem vestium esse, tanquam Bapthi-
 smum alterum, quare id se dicere inquit, quod infantibus dicitur, cum veste candida induunt,
 ut hanc immaculatam proferant, ante Tribunal iudicij Dei.

Item materiam habere discurrendo poterit, de imitatione vitae Christi, quoniam illi unice vere fa-
 ciunt, reliquosque saeculi communitatis. Religionem sequuntur, consilij Dei inritans,
 Deinde de somno, quod degitave sequentibus promittit in Evangelio: quod ipse applicabit, ad illud qui ordi-
 nem ingrediatur.

Item poterit dicere, quia major est honor Dei famulari, quoniam mundo, quoniam vanitati, quoniam fornicati,
 amici, ceterisque, quos in domo, et affines, et quicunque illi porcebant. Si inducere
 audentem ad determinationem status sui, et praemium.

§ VIII.
 De exhortationibus Funeribus.

Fiunt exhortationes etiam, cum corpus defuncti, ex aede in ecclesiam deportatur. In hac
 materia Orator sicut dicitur, exprimere poterit, solam valde dictionem bonis viri, do-
 mestici, seu sui, et alias jam in deo transi, se dominum, multo felicioris. Deinde
 poterit de peccatione inquirere, sive fortunatum si quid non fuerit in finem malum, sive
 quod melius: de peccatis et alios. Tum ipsi cadaveri dicet, vale a fortunis, amicis, do-
 mesticis subditis.

Item poterit exprimere laudem domus defuncti, utendo imaginatione aliqua dicendo, ut
 quod hanc possessionem in situant ab illo orbe venientes majores ejus, et enumerare in-
 ros honore, officij, insignitos. Deinde virtutes eius, et acta aliqua enumerare, quod hinc
 etiam deducant suum dominum in locum quietis. Tum eadem personas inducere
 poterit agentis gratias, quod non illius esse honores, quod perit dignitate.

Item poterit exprimere dolorem de morte illius, dolorem inquam amicum, fratrum,
 conjugum, famulorum, et dicere, quod singuli defunctum in lacrymis humulenti,
 quem voluerunt, nunquam simulandum, tam iustum, tam bonum, tam exemplarem.
 At mortis legibus cedendum esse.

Item exprimere poterit dicendo, quod vita hominij, scena quidam sit modicum parens et
 disparans.

et disparens. Atq; dignum verumq; exemplar in defuncto, qui vixit fortunatq; vixit
 dives, vixit honoratus, tandem luctu conclusit sed nam.

Item exprimeret potest dicendo: qd' huiusmodi non moriamur, vivat illorum nomen, fama,
 et virtus, se quidem subducatur oculis, et in domum desiderii migret, divitibus in vestigia
 perennia sint, et huiusmodi solatio afflicti, imitatio posteris.

Addet alias cogitationes ipsa prius, et observatio dicentium in materia simili, si ad ali-
 orum sermones attentus sit Orator.

Nota ad exhortationes omnes ordinariè accipi aliquem sacre scripturæ textum, supra
 quem orator commedat, ut diximus in conionum modis. Nota item ut
 exhortationes complas faciat orator, copiam illi rerum necessariam
 tum sacrarum, tum profanarum sententiarum, fragmentorū qd.
 Nota insuper, quod orator debeat elocutionem curare accom-
 modam auditori cultiorem, ad cultiores dicendo, humiliore
 ad vulgus. — His observatq; quod diximus in pro-
 ceptis: Orator laque omnia culse dicet.

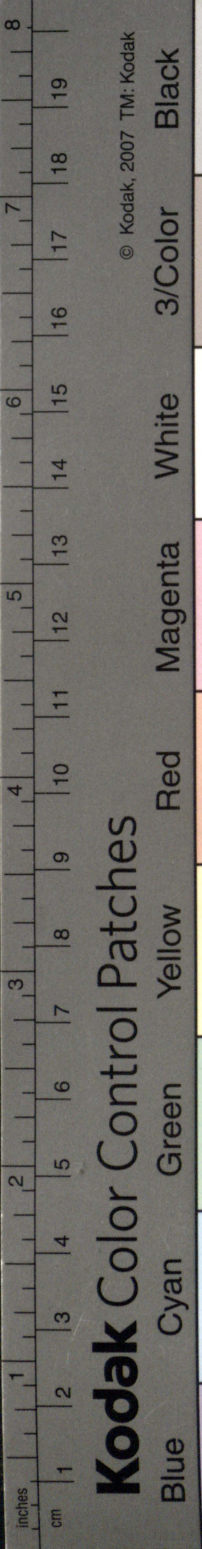
A. D. M. D. G. J. C. V. M.
 H. S. P. P. J. F. B. S. K. A. G.
 C. R. F. X. J. C. D. et. S.
 C. perennem cul-
 tum et vene-
 rationem.

Finis coronat opus.

Sapientissimi Professoris opus ac doctrina Martini Lu-
 der Societatis Jesu, Professoris Rhetoricæ. Anno data
 1726
 Die 28 Julij finito.

Kodak Color Control Patches

© Kodak, 2007 TM: Kodak

Blue	Cyan	Green	Yellow	Red	Magenta	White	3/Color	Black
[Blue patch]	[Cyan patch]	[Green patch]	[Yellow patch]	[Red patch]	[Magenta patch]	[White patch]	[3/Color patch]	[Black patch]
[Blue patch]	[Cyan patch]	[Green patch]	[Yellow patch]	[Red patch]	[Magenta patch]	[White patch]	[3/Color patch]	[Black patch]

